

CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209;

CHISINAU
COURT OF APPEAL

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209;

4-3571-2516

01.08.23

01.08.2023

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușneanu 28, MD – 2004

Curtea de Apel Chișinău, Vă expediază sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea efectuării controlului constituționalității prevederilor, art. 6¹ alin. (1¹) și art. 16¹ alin. (1) lit. c), h), și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4), (5) și art. 31 alin.(3) Cod de procedură penală al Republicii Moldova. înaintată de către Petiționarul Dumitru Raileanu.

Anexă:

1. Cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 8 file;
2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 43 file.
3. Încheierea CAC pe 3 file.
4. Încheierea Jud. Chișinău din 02 noiembrie 2022 pe 2 file.
5. Recursul asupra încheierii de formare a completului din 02 noiembrie din 2022. pe 10 file.
6. Copia Recursului pe 7 file.
7. Cererea depusă de Petiționara Ceruță Elena.

Judecătorul
Curții de Apel Chișinău

Ghenadie Morozan

11:40
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 1939
"02" "08" 2023

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

**str.Alexandru Lăpușneanu, 28
mun.Chișinău, MD-2004,
Republica Moldova**

SESIZARE
privind excepția de constituționalitate
(prezentată în conformitate cu art.135 alin.(1) lit.a), g) din Constituție)

II. OBIECTUL SESIZĂRII

11. Prezenta sesizare are drept obiect de exercitare a controlului constituționalității prevederilor art.6¹ alin.(1') și art.16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003, care nu au o suficientă claritate și previzibilitate, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa necesitatea conformării cu principiul repartizării aleatorii a cauzei, posibilitatea de contestare a acestora, lipsa cadrului legal coerent, previzibil și pertinent, precum și posibilitatea interpretării în defavoarea drepturilor și intereselor părților într-un proces.

12. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003

Articolul 30. Compunerea instanței de judecată

(4) Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

(5) Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.

Articolul 31. Schimbarea completului de judecată

(3) În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsă lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.

13. Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească

Articolul 6¹. Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată

(1¹) Constituirea completelor de judecată și desemnarea președinților acestora se fac la începutul anului prin dispoziție a președintelui instanței. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepționale, în baza unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești și potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii.

Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului.

Articolul 16¹. Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești

(1) Președintele instanței judecătorești:

c) coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribuie sarcinile între judecători

h) constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art. 6¹ alin. (1¹).

q) exercită alte atribuții, conform legii.

14. Aceste reglementări cuprind un viciu de redactare, întrucât nu prevăd obligativitatea respectării principiului repartizării aleatorii, stipulate expres în art.6¹ din **Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească.**

15. Prevederile legale evocate **aduc atingere dreptului** la un proces echitabil, ce ține de **existența unei instanțe independente și imparțiale, instituită de lege**, garantată de art.25 din Codul de procedură penală și art.20 și 21 din Constituție, dar totodată prin coroborare cu art.4 din Constituție afectează și articolul 6 § 1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului, întrucât prevederile constituționale citate (art. 21) privind drepturile și libertățile omului nu se interpretează și nu se aplică practic în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte, totodată fiind afectate și prevederile alineatelor (1) și (2) art. 54 din Constituție, care specifică imperativ, că în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, de altfel exercițiul drepturilor și libertăților, inclusiv dreptul la o instanță imparțială, nu pot fi supuse altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în scopurile expres prevăzute în Constituție.

16. De altfel, în virtutea pct.34 din Hotărârea nr.6 din 19.03.2019, Curtea Constituțională a Republicii Moldova... *reține că exigențele statului de drept presupun, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, §41) în timp ce obligația unei instanțe independente și imparțiale, instituite de lege, garantată de articolul 6 § 1 din Convenție, impune, inter alia, ca, în îndeplinirea funcțiilor lor, judecătorii să primească cauza în rezultatul unei repartizări aleatorii și nu a unor acte de voință unipersonală a unui președinte sau vicepreședinte al instanței de judecată.*

17. Cu privire la **neconstituționalitatea** prevederilor alineatelor (1¹) art.16¹ din **Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească** și alineatelor

(4) și (5) art.30 din Codul de procedura penală, care conțin omisiunea de a reglementa expres modalitatea de contestare a unor astfel de decizii sau imposibilitatea contestării, cui îi revine competența de examinare a unei astfel de contestații (instanța administrativă sau ierarhic superioară), rezultând că de fapt, normele contestate omit să *instituie prin lege instanța de judecată* competentă se examineze cauza penală, ca urmare fiind afectat și imprevizibil principiul constituțional, numit accesul la justiție și dreptul la un proces echitabil, garantate de alin.(4) art.25 din Codul de procedură penală, art.20 din Constituția Republicii Moldova, articolul 6 § 1 din Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale.

18. Este relevant a evidenția că instituția soluționării de către președintele instanței a chestiunii legate de necesitatea examinării cauzei de un complet, formarea completelor de către președintele unei instanțe de judecată au fost preluate din legislația sovietică, în care soluția de repartizare pe complete, nu se supunea unor criterii aleatorii sau automatizate.

19. Mai mult ca atât, în loc să fie prevăzute de o lege organică, așa cum reglementează art.115 alin.(4) din Constituție, majoritatea prevederilor ce țin de organizarea instanțelor judecătorești, formarea completelor și procedura de judecată sunt regăsite în cele două Regulamente ale Consiliului Superior al Magistraturii:

-Regulamentul privind modul de constituire a completelor de judecată și schimbarea membrilor acestora, aprobat prin Hotărârea CSM nr.111 din 05.02.2013

-Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești, aprobat prin Hotărârea CSM nr.110/5 din 05.02.2013

20. Potrivit prevederilor *Articolul 16¹ din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești*

(1) Președintele instanței judecătorești:

c) coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribuie sarcinile între judecători

h) constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art. 6¹ alin. (1¹).

q) exercită alte atribuții, conform legii.

21. Prevederile legale actuale nu fac o claritate de procedură, or, omisiunea de reglementare a situațiilor de aplicabilitate, a rolului concret a președintelui instanței judecătorești, vine în contradicție cu principiile constituționale, limitând drepturile și libertățile cetățeanului și ale participanților la procesul penal, lăsând concomitent autorităților un spațiu de manevră în ceea ce privește aplicarea arbitrară a legii. Concomitent, chiar dacă acțiunea de formare a completelor de judecată are o conotație administrativă, nu este reglementată posibilitatea respectării prevederilor

constituționale ce țin de dreptul la atac, prevăzut de art.119 din Constituție, corelat cu accesul la justiție și la un proces echitabil, ceea ce la fel constituie o critică de neconstituționalitate.

22. Concomitent, nu este admisibilă ingerința niciunei autorități, fie ea și a președintelui instanței de judecată (administrativă sau de control) în activitatea unui judecător, atâta timp cât acestuia îi este asigurată independența prin prevederi constituționale, iar prevederile lit.c) din art.16/1 din *Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească* crează premisele unor interferențe în activitatea de desfășurare a justiției.

23. Lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor obligațiilor și drepturilor prevăzute de legislație, crează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clare și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, președintele instanței de judecată, poate aplica măsuri contrar legii- SĂ DESEMNEZE UNIPERSONAL MEMBRI AI COMPLETELOR DE JUDECATĂ, SĂ FORMEZE COMPLETE DE JUDECATĂ AD-HOC, NEPREVĂZUTE DE LEGE, fiind în contradicție cu prevederile art.4, 7, 20, 21, 23, 26, 53, 54, 115 și 119 din Constituția Republicii Moldova.

24. De asemenea, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la un recurs efectiv, dreptului la apărare, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, este de menționat că există categorii de persoane cărora li se decide judecarea de către complete de judecători prestabilite, formate la începutul anului și care beneficiază de examinarea cauzelor sale în condiții de previzibilitate, iar în speță, președintele instanței, apelând la instituția completelor ad-hoc, practice schimbă regulile de joc în timpul jocului, blocând astfel niște complete constituite până la începerea judecării cauzei.

III. CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI EXAMINAT DE CĂTRE INSTANȚA DE JUDECATĂ

25. Pe rolul Curții de Apel Chișinău, se află dosarul inițiat la cererea (recursul) lui Raileanu Dumitru, privind anularea în parte a încheierii președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău din 02.11.2022 (dosarul nr.1-2699/2022, judecător Șova Nicolae), prin care s-a dispus formarea completului compus din 3 judecători, pentru judecarea cauzei penale nr.1-2699/2022, ca fiind ilegală. **Concomitent, prin aceeași încheiere, însă, fără careva temei legal, prin ignorarea sistemului electronic de repartizare a dosarelor, au fost selectați încă doi judecători- Cușcă Liliana și Stratan Sergiu, membri ai completului de judecată, care să judece cauza împreună cu magistratul Ialanji Arina.**

26. Actele și acțiunile contestate au fost executate în legătură cu examinarea cauzei penale nr.1-2699/2022, în care Raileanu Dumitru avea începând cu data de 18.10.2021 calitatea de bănuit, după care începând cu data de 29.12.2021, calitatea de învinuit, iar din octombrie 2022 calitatea de inculpat.

27. Contestatarul consideră că actul menționat *supra* este neîntemeiat și ilegal, pasibil a fi anulat, deoarece acesta a fost adoptată contrar prescripțiilor imperative prevăzute la repartizarea cauzei penale, astfel că numirea judecătorilor Cușcă Liliana și Stratan Sergiu a fost viciată, iar aceștia astfel sunt incompatibili de a judeca mai departe cauza penală încredințată.

28. Cauza penală nr.1-2699/2022 a parvenit la data de 17.10.2022 în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, fiind dosarul de învinuire a lui Stoianoglo Alexandr, în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.47, art.327 alin.(3), art.46, art.324 alin.(3) lit.a), b) și c), art.352/1 alin.(2) din Codul penal și de învinuirea lui Raileanu Dumitru și Ceruța Elena, în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.327 alin.(3) din Codul penal, care a fost repartizată în mod aleatoriu prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, judecătorului Ialanji Arina.

29. În ședința de judecată din data de 31.10.2022, de către procurorul Furtună Victor a fost înaintat un demers, care a fost înregistrat la sediul Central al Judecătoriei Chișinău cu nr.5.8 - 18932 la 31.10.2022, prin care s-a solicitat președintelui Judecătoriei Chișinău, ***dispunerea examinării cauzei penale de un complet, format din 3 judecători*** în cauza penală menționată.

30. Prin încheierea din 02.11.2022 a președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău, a fost dispusă formarea completului compus din 3 judecători, pentru judecarea cauzei penale nr.1-2699/2022, contrar demersului procurorului Victor Furtună, care nu a solicitat formarea completului, ci dispunerea examinării cauzei de un complet de judecători. Concomitent, prin aceeași încheiere, însă, fără careva temei legal, prin ignorarea sistemului electronic de repartizare a dosarelor și al Dispoziției președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău nr.25 din 31.12.2021, au fost selectați încă doi judecători- Cușcă Liliana și Stratan Sergiu, membri ai completului de judecată, care să judece cauza împreună cu magistratul Ialanji Arina.

31. Este de menționat că potrivit Dispoziției președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău nr.25 din 31.12.2021, potrivit căreia au fost create completele de judecată pentru examinarea cauzelor penale parvenite în instanța de judecată în anul 2022, judecătorul Arina Ialanji, căreia i-a fost repartizată cauza penală inițial făcea parte din completul nr.3 de judecatori, în componența: **președintele completului- Aureliu Postică, judecatori- Ialanji Arina și Patrașcu Natalia.**

IV. EXPUNEREA PRETINSEI SAU PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

32. În opinia autorului sesizării, articolul 6¹ din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească:

Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată
(1¹) *Constituirea completelor de judecată și desemnarea președinților acestora se fac la începutul anului prin dispoziție a președintelui instanței. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepționale, în baza unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești și potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului,*

Articolul 16¹ din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească:

Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești

(1) *Președintele instanței judecătorești:*

c) *coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribuie sarcinile între judecători*

h) *constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art. 6¹ alin. (1¹).*

q) *exercită alte atribuții, conform legii,*

articolul 30 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003:

Compunerea instanței de judecată

(4) *Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.*

(5) *Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.*

și

Articolul 31 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003:

Schimbarea completului de judecată

(3) *În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în*

continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsă lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare,

în redacția în vigoare la data întocmirii prezentei sesizări, contravin prevederilor articolelor 4, 7, 20, 21, 23, 26, 53, 54, 115 și 119 din Constituția Republicii Moldova.

33. Cu privire la admisibilitatea excepției de neconstituționalitate

33.1. Având în vedere faptul că excepția de neconstituționalitate constituie o procedură de inițiere de instanța de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau a altui act normativ cu normele constituționale, ea reflectă existența raportului tripartit între partea aflată în proces, instanța de judecată în fața căreia se invocă neconstituționalitatea, și Curtea Constituțională, menită să soluționeze excepțiile de neconstituționalitate.

33.2. Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 09 februarie 2016 privind interpretarea articolului 135 alin.(l) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, a fost prevăzută procedura de exercitare, de către Curtea Constituțională, a controlului constituționalității legilor, cu întrunirea cumulativă a condițiilor, raportate la speța cauzei:

1) este prezentă o incertitudine privind constituționalitatea legii. La caz, **art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003** sunt normele care urmează a fi aplicate la examinarea cauzei aflate pe rolul Curții de Apel Chișinău;

2) potrivit articolului 135 alin.(l) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, legea poate constitui obiect al excepției de neconstituționalitate;

3) excepția de neconstituționalitate este ridicată de către partea în proces, al căror drepturi și interese pot fi afectate prin aplicarea unei norme neconstituționale la examinarea cauzei. La caz, excepția de neconstituționalitate este ridicată de **recurent și partea apărării**;

4) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale, care are ca obiect prevederile contestate.

33.3. Verificarea constituționalității normei contestate ține de competența exclusivă a Curții Constituționale. Instanța de judecată nu este în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât în cazul neîntrunirii condițiilor menționate. Instanța de judecată, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea normelor, este obligată să sesizeze Curtea Constituțională.

33.4. Prin aceeași Hotărâre a Curții Constituționale, nr.2 din 09 februarie 2016, prin care s-a examinat sesizarea Curții Supreme de Justiție depusă la 09 decembrie

2015, în temeiul art.135 alin.(l) lit.b) din Constituție, art.25 lit.d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 alin.(l) lit.d) din Codul jurisdicției constituționale înalta Curtea a hotărât, că:

- în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelor Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

- excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

- sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii condițiilor enumerate mai sus.

34. Cu privire la neconstituționalitatea art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003:

34.1 Prevederi relevante din Constituția Republicii Moldova:

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nicio lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă **din partea instanțelor judecătorești competente** împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, **în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.**

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, **este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.**

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova **nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.**

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului

internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se desfășoară prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

(2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.

(3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.

Articolul 119

Folosirea căilor de atac

Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

34.2. Prevederi relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului:

Preambul

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei, (...) hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală, au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Obligația de a respecta drepturile omului

Înaltele Părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în titlul I al prezentei Convenții;

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa...

Articolul 13

Dreptul la un recurs efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

34.3. Prevederi relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului;

Articolul 8

Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin Constituție sau lege.

34.4. Prevederi relevante din Codul de procedură penală:

Articolul 1

Noțiunea și scopul procesului penal

(1)...

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”.

Articolul 2

Legea procesuală penală

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nicio lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

(4)...

(5) **În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și**

contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivând hotărârea sa și informând despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(7) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

Articolul 8.

Prezumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, **în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile**

necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Articolul 9.

Egalitatea în fața legii și a autorităților

(1) Toți sunt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

(2) **Condițiile speciale de urmărire penală și judecare față de anumite categorii de persoane care beneficiază, conform legii, de un anumit grad de imunitate se asigură în baza prevederilor Constituției, tratatelor internaționale, prezentului cod și altor legi.**

Articolul 10.

Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sunt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(2) Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de prezentul cod.

(3) În desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană.

(3/1) Sarcina probațiunii neaplicării torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante îi revine autorității în a cărei custodie se află persoana privată de libertate, plasată la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori consimțământul său tacit.

(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

(5) Prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

Articolul 17

Asigurarea dreptului la apărare

(2) Organul de urmărire penală și instanța judecătorească sunt obligate să asigure participanților la procesul penal deplină exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile prezentului cod.

Articolul 19

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, **legal constituită**, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

Articolul 25

Înfăptuirea justiției - atribuție exclusivă a instanțelor judecătorești

(1) Justiția în cauzele penale se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești. Constituirea de instanțe nelegitime este interzisă.

(2) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, decât în baza hotărârii definitive a instanței de judecată, adoptată în condițiile prezentului cod.

(3) Competența instanței de judecată și limitele jurisdicției ei, modul de desfășurare a procesului penal nu pot fi schimbate în mod arbitrar pentru anumite categorii de cauze sau persoane, precum și pentru o anumită situație sau pentru o anumită perioadă de timp.

(4) **Nimeni nu poate fi lipsit de dreptul de a-i fi judecată cauza de acea instanță și de acel judecător în competența căroră ea este dată prin lege.**

(5) Sentințele și alte hotărâri judecătorești în cauza penală pot fi verificate numai de către instanțele judecătorești respective în condițiile prezentului cod.

(6) Sentințele și alte hotărâri judecătorești ale instanțelor nelegitime nu au putere juridică și nu pot fi executate.

Articolul 30

Compunerea instanței de judecată

(1) Judecarea cauzelor penale se înfăptuiește de către instanță în complet format din 3 judecători sau de către un singur judecător.

(2) În toate instanțele de judecată de gradul întâi, cauzele penale se judecă de un singur judecător, cu excepția cazurilor prevăzute în prezentul articol.

(3) Cauzele penale asupra infracțiunilor excepțional de grave, pentru săvârșirea căroră legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, se judecă în primă instanță, **la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești**, în complet format din 3 judecători.

(4) Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială, pot fi examinate la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești în complet format din 3 judecători.

(5) Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.

(6) Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție judecă recursurile împotriva sentinței Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, împotriva hotărârilor instanței de apel și recursurile în anulare în complet format din 5 judecători.

(7) Recursul în anulare se judecă de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componență de cel puțin 2/3 din numărul total al judecătorilor din cadrul colegiului.

(8) Recursul în interesul legii se judecă de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componență de cel puțin 2/3 din numărul total al judecătorilor din cadrul colegiului.

Articolul 251

Încălcarile care atrag nulitatea actelor procedurale

(1) Încălcarea prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului procedural numai în cazul în care s-a comis o încălcare a normelor procesuale penale ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea aceluia act.

(2) Încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, **la compunerea acesteia** și la publicitatea ședinței de judecată, la participarea părților în cazurile obligatorii, la prezența interpretului, traducătorului, dacă sunt obligatorii potrivit legii, atrage nulitatea actului procedural.

Articolul 344

Repartizarea cauzei parvenite pentru judecare

(1) Cauza penală parvenită în instanță se repartizează, în termen de o zi, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul programului informațional automatizat de gestionare a dosarelor.

(2) Extrasul din programul informațional automatizat sau încheierea președintelui instanței de judecată cu privire la repartizarea aleatorie a cauzei se anexează la dosar.

34.5. Prevederi relevante din Legea nr.514 din 06.07.1995 cu privire la organizarea judecătorească:

Articolul 1

Puterea judecătorească

(1) Puterea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și dispozițiile prevăzute de Constituție și de alte legi.

(2) Justiția se înfăptuiește în numele legii.

Articolul 6

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Asociațiile cetățenilor, întreprinderile, instituțiile și organizațiile au dreptul, în modul stabilit de lege, la acțiune în instanță judecătorească pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime care le-au fost încălcate.

Articolul 6¹

Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată

(1) **Activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor** prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, în cazul în care judecătorul cărui a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

(1¹) Constituirea completelor de judecată și desemnarea președinților acestora se fac la începutul anului prin dispoziție a președintelui instanței. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepționale, în baza unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești și potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului.

(2) Cauzele repartizate unui complet de judecată nu pot fi trecute altui complet decât în condițiile prevăzute de lege,

Articolul 6²

Programul integrat de gestionare a dosarelor

(1) Programul integrat de gestionare a dosarelor este unic pentru toate instanțele de judecată, fiind parte componentă a sistemului informațional judiciar. Utilizarea acestuia este obligatorie pentru toate instanțele de judecată.

(2) Administrarea Programului integrat de gestionare a dosarelor și asigurarea controlului asupra funcționalității acestuia se efectuează de către Agenția de administrare a instanțelor judecătorești.

Articolul 16¹

Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești

(1) Președintele instanței judecătorești:

- a) participă la examinarea cauzelor distribuite în condițiile art.6¹;
- b) aprobă componența colegiilor și coordonează activitatea acestora;
- c) coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribuie sarcinile între judecători;
- d) delimitează atribuțiile vicepreședinților;
- e) propune Consiliului Superior al Magistraturii numirea unuia sau mai multor judecători dintre judecătorii instanței în calitate de judecător de instrucție;
- f) asigură specializarea și perfecționarea profesională a judecătorilor instanței;
- g) **decide asupra necesității de a examina colegial unele cauze privind anumite materii sau categorii de persoane;**
- h) **constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art.6¹ alin.(1¹);**
- i) verifică procesul de repartizare aleatorie a dosarelor parvenite în instanță spre examinare;
- j) exercită controlul asupra întocmirii și afișării, în termenul stabilit de norma procesuală, a informației privind cauzele fixate pentru judecare, inclusiv privind obiectul acestora;
- k) conduce activitatea de generalizare a practicii judiciare și de analiză a statisticii judiciare și prezintă informații asupra acestor activități Consiliului Superior al Magistraturii și, respectiv, Agenției de administrare a instanțelor judecătorești în partea ce ține de analiza statisticii judiciare;
- l) examinează petițiile, în condițiile legii, cu excepția celor care țin de acțiunile judecătorilor în îndeplinirea justiției, precum și de conduita acestora;
- m) aprobă și prezintă spre informare Consiliului Superior al Magistraturii programul concediilor de odihnă anuale ale judecătorilor, acordă judecătorilor concediile de odihnă anuale și îi recheamă din concediu;
- n) reprezintă instanța de judecată în relațiile cu autoritățile publice și cu mass-media;
- o) numește în funcție funcționarii publici, modifică, suspendă și încetează, în condițiile legii, raporturile de muncă ale acestora, angajează, modifică, suspendă și încetează raporturile de muncă ale personalului contractual al secretariatului instanței judecătorești;
- p) aplică sancțiuni disciplinare și adoptă măsuri de stimulare a personalului secretariatului instanței judecătorești;
- q) exercită alte atribuții, conform legii.

(2) Vicepreședintele instanței judecătorești exercită funcțiile președintelui instanței judecătorești în cazul absenței acestuia.

34.6. Prevederi relevante din Regulamentul privind modul de constituire a completelor de judecată și schimbarea membrilor acestora, aprobat prin Hotărârea CSM nr.111 din 05.02.2013

MODUL DE CONSTITUIRE A COMPLETELOR DE JUDECATĂ

5. La judecarea cauzelor în instanțele judecătorești se constituie sau pot fi constituite complete de judecată permanente sau ad-hoc, a căror compunere este prevăzută de lege. Completele de judecată permanente pentru anul viitor se constituie în ultima decadă a lunii decembrie. Completele de judecată ad-hoc se constituie pe parcursul anului ori de câte ori apare necesitatea procesuală pentru examinarea unui litigiu concret, cu argumentare motivată și formarea completelor în mod aleatoriu.

19. Schimbarea membrilor completului de judecată va avea loc prin selectarea aleatorie (din rândurile judecătorilor), în baza încheierii de admitere a cererii de abținere sau recuzare, ulterior judecătorul fiind numit prin intermediul modulului special din Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor.

34.7. Prevederi relevante din Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești, aprobat prin Hotărârea CSM nr.110/5 din 05.02.2013:

1. În instanțele judecătorești dosarele sunt distribuite pentru examinare potrivit principiului aleatoriu, care asigură transparența, obiectivitatea și imparțialitatea acestui proces, prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor - în continuare PIGD.

3. (...) Se interzice implicarea inclusiv a președintelui și vicepreședintelui instanței, persoanelor neautorizate în procesul de înregistrare și distribuire aleatorie a dosarelor.

9. Completele de judecată se constituie în baza art.61 al Legii nr.514 din 06 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, cu modificările și completările ulterioare, și a Regulamentului privind modul de constituire a completelor de judecată și schimbarea membrilor acestora.

10. Pentru aplicarea criteriului aleatoriu, completele de judecată sunt constituite de președintele instanței, prin ordin, la începutul fiecărui an și se numerotează pe instanță, sau, după caz, pe colegii, ținându-se seama de materiile în care se judecă, de specializarea completelor.

11. Pentru cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială, președintele instanței, în temeiul art.30 alin.(4) din Codul de procedură penală, poate dispune, prin încheiere motivată, examinarea cauzei de un complet format din 3 judecători. Cauza va fi examinată de completul format la începutul anului din care în mod obligatoriu face parte judecătorul căruia îi revine cauza respectivă.

14. Potrivit art.4 alin.(2) din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, constituie abatere disciplinară comisă de președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere sau necorespunzătoare, din motive imputabile acestora, a atribuțiilor stabilite de articolul 161 din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească și dacă aceasta a afectat activitatea instanței.

35. În viziunea autorului sesizării, prin expunerea dispoziției "la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești" lasă loc de interpretare și permite președinților instanțelor nu doar să decidă examinarea unei cauze concrete într-un complet de judecători, dar și să formeze unipersonal acest complet, ignorând sistemul electronic de repartizare al dosarelor (PIGD) și creând derapaje periculoase în numele legii.

36. Cu alte cuvinte, datorită acestei formule legale, președinții instanței de judecată sesizați, abuzează de prevederile legale și le interpretează în defavoarea Constituției, implicându-se nociv în niște procese, legalitatea cărora trebuie să le vegheze.

37. La concret, urmare a formulei legale nereușite, pretins a fi neconstituțională, împreună cu prevederile articolului 16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, președintele interimar al Judecătoriei Chișinău, în speță Nicolae Șova, pe lângă faptul că a decis examinarea cauzei penale nr.1-2699/2022 (de învinuire a lui Stoianoglo Alexandr, în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.47, art.327 alin.(3), art.46, art.324 alin.(3) lit.a), b) și c), art.352/1 alin.(2) din Codul penal și de învinuirea lui Raileanu Dumitru și Ceruța Elena, în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.327 alin.(3) din Codul penal), de către un complet constituit din 3 judecători, acesta și-a arogat competențele PIGD-ului și i-a ales după niște criterii care doar el le cunoaște pe doi din cei trei judecători.

38. ÎNCĂLCAREA CONSTITUȚIEI CU PRIVIRE LA PREVEDERILE PRIN CARE SE ADMITE IGNORAREA PRINCIPIULUI REPARTIZĂRII ALEATORII DE CĂTRE PREȘEDINȚII INSTANȚELOR DE JUDECATĂ

39. Cât de efectiv este dreptul la un proces echitabil din perspectiva reglementării existente în prezent în Republica Moldova cu privire la repartizarea aleatorie?

40. Repartizarea cauzelor în mod aleatoriu este o norma de organizare judiciară cu rang de principiu, instituită prin art.6/1 din Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, cu scopul de a conferi o garanție în plus independenței funcționale a judecătorului și imparțialității actului de justiție. Odată consacrat legislativ, principiul fundamental al repartizării aleatorii a cauzelor, trebuie

asigurată și respectarea lui prin reglementarea modalității concrete în care se aplica acest principiu. În legislația noastră această reglementare a fost stabilită prin **Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești**, aprobat prin Hotărârea CSM nr.110/5 din 05.02.2013, care a stabilit ca repartizarea aleatorie se face prin sistemul informatic – PIGD (*Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor*).

41. Principiul fundamental al repartizării aleatorii, consacrat de legislația Republicii Moldova corespunde rigorilor impuse de art.6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care **consacră și garantează dreptul la un proces echitabil**, drept circumstanțiat sub următoarele aspecte relevante: **“Orice persoana are dreptul la judecarea în mod echitabil, (...) de către o instanță independentă și imparțială, instituita de lege...”**.

42. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că noțiunea **“instanță stabilită prin lege”** presupune asigurarea garanțiilor privind organizarea și compunerea tribunalului, reflectă un **„principiu al statului de drept inerent oricărui sistem al Convenției”** (Hotărârea în cauza Lavents c. Letoniei, 28 noiembrie 2002; Engel și alții c. Țările de Jos, 8 iunie 1976), iar noțiunea de **“lege”**, avută în vedere de art.6 par.1 este extensivă, privește “nu numai legislația referitoare la stabilirea și competența organelor judiciare, dar și orice altă dispoziție de drept intern a cărei nerespectare ar fi de natură să conducă la constatarea iregularității participării unui membru al formațiunii de judecată la soluționarea unei cauze”. Ceea ce contează este că **„tribunalul să răspundă criteriilor de precizie și accesibilitate”** (cauza Fedotova c. Rusia, 13 aprilie 2006. Curtea a decis ca tribunalul care a pronunțat hotărârea în litigiu nu putea fi considerat un tribunal constituit conform legii, întrucât nu au fost respectate cerințele esențiale referitoare la procedura de desemnare a magistraților neprofesioniști), întrucât organizarea sistemului judiciar nu poate fi lăsată la discreția executivului și nici la discreția autorităților judiciare.

43. Din această perspectivă, nerespectarea principiului repartizării aleatorii poate pune o problemă de încălcare a dispozițiilor art.6 par.1 din Convenția Europeană. Verificarea respectării acestui drept prin reglementarea repartizării aleatorii în Republica Moldova este importantă dacă se urmărește prevenirea invocării unor încălcări ale dreptului în fața Curții Europene, mai ales că potrivit statisticilor realizate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în perioada 2010-2021, proporția hotărârilor în care s-au constatat încălcări ale art.6 din Convenție a fost de aproape 50%.

44. Interesul petentului prin adresarea în cauză subzista și din perspectiva faptului că cetățenii moldoveni manifestă o preocupare majoră pentru înlăturarea deficiențelor din sistemul judiciar.

45. De aceea, **alcătuirea completelor de judecători în oricare situație, fie la început de an, fie pe parcursul anului dacă e vorba de înlocuirea unor membri, trebuie să se facă printr-o repartizare aleatorie obiectivă, prin excluderea factorului uman subiectiv la desemnarea membrilor acestora.**

46. Consacrarea legislativă a principiului repartizării aleatorii a cauzelor a avut ca motivație tocmai **eliminarea arbitrariului și corupției în sistemul de repartizare al cauzelor, asigurarea imparțialității și transparenței în realizarea actului de justiție.**

47. RAPORTUL Comisiei de la VENEȚIA privind independența sistemului judiciar, adoptat la 16.03.2010:

Capitolul 11. Repartizarea cauzelor și dreptul la un judecător natural

73. După cum s-a menționat, problema independenței interne nu apare numai între judecătorii de la instanțele inferioare și cei de la instanțele superioare, dar și între președinte sau colegiul de conducere al unei instanțe și judecătorii din cadrul respectivei instanțe, la fel ca și între judecătorii de la același nivel.

74. În multe țări, președinții de instanță exercită o puternică influență prin repartizarea cauzelor către judecători.

În ceea ce privește repartizarea cauzelor, Recomandarea (94)12 conține principii (Principiul 1.2.e și f), care pot fi privite ca esențiale pentru noțiunea de independență a puterii judecătorești: “Repartizarea cauzelor nu trebuie să fie influențată de dorința vreunei părți din dosar sau a oricărei alte persoane interesată de rezultatele cauzei. O asemenea repartizare trebuie să fie făcută, de exemplu, prin tragere la sorți sau printr-un sistem de repartizare automată, pe baza oridinii alfabetică sau a altui criteriu similar.” “O cauză nu trebuie să fie luată de la un anumit judecător fără un motiv întemeiat, cum ar fi spre exemplu o problemă majoră de sănătate sau un conflict de interese.

Motivele și procedura pentru această desesizare trebuie să fie prevăzute de lege și ea nu poate fi influențată de vreun interes al guvernului sau administrației. Decizia de a retrage o cauză de la un judecător trebuie să fie luată de o autoritatea ce se bucură de aceeași independență în plan judiciar ca și judecătorii.”

75. De asemenea, și Comisia de la Veneția a statuat că “procedura de repartizare a cauzelor între judecători trebuie să se facă după criteriile obiective” (CDL-AD(2002)026 la punctul 70.7).

76. Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că “orice persoană are dreptul la un proces echitabil și public în fața unei instanțe independente și imparțiale stabilite prin lege” (articolul 6 CEDO). Conform cu jurisprudența Curții, scopul sintagmei ”stabilite prin lege” din articolul 6 este de a asigura că “organizarea puterii judecătorești în cadrul unei societăți democratice nu depinde de discreția executivului, ci este statuată prin lege de către Parlament”. Nici în țările cu sistem de drept continental organizarea puterii judecătorești nu poate fi totuși lăsată la discreția autorităților judiciare, ceea ce nu exclude totodată a li se recunoaște o anumită putere de a interpreta legislația națională incidentă.

77. Punctul principal este că, în conformitate cu prevederile articolului 6, organul care asigură accesul în justiție în condițiile unui proces echitabil nu trebuie să fie numai o instanță înființată prin lege, ci una independentă și imparțială, în termeni

generali și specifici. În evaluarea acestor criterii ale procesului echitabil, Curtea de la Strasbourg a aplicat maxima conform căreia **“justiția nu trebuie doar făcută, dar trebuie să se și vadă că este făcută”**. Toate acestea presupun ca judecătorii sau completurile de judecători să nu fie desemnate ad hoc și/sau ad personam, ci în funcție de criterii obiective și transparente.

78. Multe constituții europene fac referiri la dreptul subiectiv la un judecător legal (în jurisprudență fiind numit “judecător natural prestabilit prin lege”). Deseori, garanția acestui drept este statuată într-un mod negativ, precum în Constituția Belgiei (art.13): “Nimeni nu poate fi separat, fără voia lui, de judecătorul care i-a fost distribuit prin lege” sau Constituția Italiană: “Nimeni nu poate fi îndepărtat de judecătorul natural care i-a fost distribuit prin lege”. Alte Constituții se referă la “dreptul la un judecător natural” într-o manieră pozitivă, precum Constituția Sloveniei: “Oricine are dreptul să obțină o hotărâre judecătorească cu privire la drepturile și obligațiile sale sau la orice acuzație adusă împotriva sa, într-un termen rezonabil și de o instanță independentă, imparțială, stabilită prin lege. Numai un judecător numit cu respectarea legilor și regulamentelor judiciare poate judeca în asemenea cauze”.

79. Se pot distinge două aspecte ale acestei garanții. Primul se referă la instanță ca la un ansamblu. Cel de-al doilea se referă la judecătorul individual sau la completul de judecată care soluționează cauza. În termeni principali, este clar că ambele aspecte ale “dreptului la un judecător natural” trebuie să fie promovate. Nu este suficient ca doar instanța (jurisdicția) competentă pentru soluționarea anumitor cauze să fie stabilite în avans. Ci este, de asemenea, esențial să se stabilească anterior ordinea de repartizare a cauzelor la diferiți judecători (sau completuri de judecători) din aceeași jurisdicție a unei instanțe, ceea ce înseamnă să fie stabilite prin principii generale obiective. Este de dorit să se indice clar unde este stabilită răspunderea finală pentru repartizarea adecvată a cauzelor.

În legislația națională, se prevede câteodată că președinții de instanță au competența de a repartiza cauzele judecătorilor. Cu toate acestea, acest atribut implică un element de discreție, care poate fi folosit în mod abuziv ca modalitate de a exercita presiuni asupra judecătorilor prin supraîncărcarea lor cu dosare sau prin repartizarea de cauze ușoare. De asemenea, este posibilă direcționarea cauzelor sensibile din punct de vedere politic către anumiți judecători și evitarea repartizării lor către alți judecători. Acesta poate fi un mod efectiv de a influența rezultatul procesului.

80. Pentru a întări imparțialitatea și independența puterii judecătorești se recomandă ca ordinea în care judecătorii soluționează cauzele să fie determinată în baza unor criterii generale. Acest lucru se poate realiza, de exemplu, după ordinea alfabetică, printr-un mijloc informatic sau pe baza unor criterii obiective, cum ar fi natura cauzei. Regulile generale (incluzând excepțiile) ar trebui să fie formulate în lege sau în reglementări speciale, conforme cu legea, spre exemplu în regulamentele interne ale instanțelor, redactate de președinte sau de conducerea instanței. Poate nu este întotdeauna posibilă realizarea unui sistem complet abstract care să opereze în

toate cauzele, nelăsând loc pentru decizii privind alocarea anumitor cauze individuale. Pot exista circumstanțe care să necesite luarea în calcul a unor criterii precum încărcătura de dosare sau specializarea judecătorilor.

Pentru anumite chestiuni juridice complexe poate fi util să se apeleze la judecători care sunt experți în domeniul respectiv. **Cu atât mai mult, poate fi prudentă alocarea unor judecători nou numiți într-un complet cu membri mai experimentați pentru o anumită perioadă de timp. De asemenea, este preferabil ca atunci când o instanță are de adoptat o chestiune de principiu într-un caz complex sau însemnat, ca din complet să facă parte judecători cu experiență.**

Criteriile pentru luarea unor asemenea decizii de către președintele de instanță sau de către conducerea instanței trebuie, oricum, stabilite în avans. **În mod ideal, respectiva alocare ar trebui să fie susceptibilă de un control.**

81. Rezumând, Comisia de la Veneția recomandă cu tărie ca repartizarea cauzelor către judecători individuali să se facă în baza unor criterii transparente și obiective stabilite în avans prin lege sau reglementări speciale bazate pe lege, cum ar fi regulamentele interne ale instanței. Excepțiile trebuie să fie motivate.

48. RAPORTUL BĂNCII MONDIALE:

Raportul nr.124516 din anul 2018 elaborat de Banca Mondială, "O analiză instituțională și a cheltuielilor publice în sectorul justiției din Republica Moldova", prevede că *Sistemul electronic de repartizare aleatorie a dosarelor, Sistemul integrat de repartizare a dosarelor (SIRD), a fost introdus pentru a limita corupția în instanțele judecătorești* (pag.7).

În calitate de recomandări, a fost stabilit că *Autoritățile ar trebui să asigure repartizarea aleatorie a tuturor dosarelor și ar trebui să investigheze și să sancționeze cu promptitudine încercările de interferență în programul integrat de gestionare a dosarelor* (pag.8).

49. RAPORTUL MISIUNII ICJ- COMISIA INTERNAȚIONALĂ A JURIȘTILOR

Potrivit **Raportului Misiunii ICJ (International Commission of Jurists) "Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova" din anul 2019**, este constatat că:

2.4. Repartizarea aleatorie a dosarelor

În anul 2009, Raportorul special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților a concluzionat că „repartizarea dosarelor judiciare la discreția președintelui de instanță poate să ducă doar la un sistem în care dosarele mai sensibile sunt repartizate anumitor judecători, cu excluderea altora sau, în anumite cazuri, la situația în care președinții de instanță își păstrează puterea de a repartiza dosarele în procedura sau de a le retrage din procedura anumitor judecători, ceea ce, în practică, poate duce la abuzuri grave”. Aceste constatări au fost reiterate și de Comisia de la Veneția.

Îndrumările autorităților internaționale propun drept soluții repartizarea aleatorie a dosarelor, de exemplu, prin tragerea la sorți, repartizarea automatizată în ordinea alfabetică sau planuri prestabilite de administrare a instanțelor.

Când este necesar de repartizat dosarele fără sistemul de repartizare aleatorie, de exemplu, pentru a lichida stocul de dosare restante sau din considerente de specializare, „Criteriile pentru luarea unor asemenea decizii de către președintele instanței sau de către conducerea instanței trebuie, oricum, stabilite în avans. În mod ideal, respectiva repartizare ar trebui să fie susceptibilă de un control”.

În Moldova, instanțele judecătorești sunt conduse de un președinte de instanță, care coordonează activitatea judecătorilor de la respectiva instanță și numește administratorul instanței. **Președinții de instanță nu repartizează dosare către judecători;** pentru aceasta există un sistem electronic de repartizare aleatorie a dosarelor.

Președintele instanței are responsabilitatea de a supraveghea sistemul de repartizare aleatorie a dosarelor pentru cauzele din instanța sa.

Sistemul de repartizare automatizată a îmbunătățit foarte mult nivelul de independență și obiectivitate la repartizarea dosarelor spre examinare, datorită faptului că exclude posibilitatea influențării acestui proces de către președinții de instanță. Deși această realizare este binevenită, s-a stabilit că există situații în care sistemul poate fi ocolit, ceea ce s-a și întâmplat în câteva ocazii. Întrucât, conform informațiilor primite, sistemul a fost actualizat de patru ori, nu a fost posibil de verificat dacă aceste incidente s-au produs și înaintea acestor îmbunătățiri sau dacă îmbunătățirile au remediat aceste lacune. Totuși, se accentuează importanța faptului ca, în situațiile în care sistemul automatizat se defectează, președinții de instanță să fie obligați să asigure motivarea repartizării fiecărui dosar și motivarea excluderii de a fi repartizat, precum și să facă publice aceste motivări.

50. STUDIUL IPRE (INSTITUTUL PENTRU POLITICI ȘI REFORME EUROPENE) PRIVIND PRINCIPALELE DEFICIENȚE ȘI PROVOCĂRI ALE SISTEMULUI JUSTIȚIEI ȘI DE LUPTĂ CONTRA CORUPȚIEI ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ AL REPUBLICII MOLDOVA

Potrivit cercetării menționate, datate cu luna decembrie 2015, se cristalizează următoarele carențe:

Implementarea mecanismului de distribuție aleatorie a dosarelor

Acest mecanism este prevăzut în SRSJ și în PASRSJ și a fost implementat prin modificările aduse la Legea privind organizarea judecătorească.

Astfel, articolul 6/1 din Legea privind organizarea judecătorească, stabilește că judecarea cauzelor are loc prin intermediul distribuției aleatorii a dosarelor în baza unui sistem electronic. În cazul în care judecătorul nu poate continua judecarea cauzei, aceasta se distribuie unui alt judecător prin intermediul aceluiași sistem, însă în baza încheierii motivate președintelui instanței de judecată.

Completele de judecată se formează de președintele instanței de judecată la începutul anului și distribuția cauzelor către acestea are loc în baza aceluiași principiu, inclusiv trecerea cauzelor de la un complet la altul. Deși, sistemul în sine este un instrument eficient de a asigura că cauzele sunt examinate obiectiv, imparțial și fără imixtiune, stabilirea competenței pentru președintele instanței judecătorești de redistribuire a dosarelor este în sine o problemă de conflict de interese, în special luat în contextul constatărilor prezentate mai sus.

Recomandare: Se propune excluderea competențelor președintelui instanței judecătorești de administrare și luare a deciziilor privind modul de distribuție a dosarelor de la un judecător (complet de judecată) la altul și transmiterea acestei competențe către șeful secretariatului, care să nu fie numit de către președintele instanței judecătorești, însă să participe în calitate de profesionist în sistemul judecătoresc, angajat și demis din funcție pe bază de criterii expres stabilite, cu urmarea unui proces obligatoriu de instruire inițială și continuă a acestuia.

Articolele 6¹, 16¹ și 45 din Legea privind organizarea judecătorească necesită a fi revizuite pentru a asigura funcționarea eficientă, transparentă, fără conflict de interese cu referire la judecarea cauzelor inclusiv în partea ce ține de aplicarea eficientă, transparentă și neinfluențată a mecanismului de distribuție aleatorie a dosarelor.

51. HOTĂRÂREA PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA NR.174 din 19.07.2007 pentru aprobarea STRATEGIEI DE CONSOLIDARE A SISTEMULUI JUDECĂTORESC ȘI A PLANULUI DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE CONSOLIDARE A SISTEMULUI JUDECĂTORESC

1. Garantarea independenței efective a sistemului judecătoresc

Această direcție de acțiune are ca finalitate asigurarea unui sistem judecătoresc independent și funcțional prin completarea cadrului legislativ în vederea consolidării justiției și prin implementarea acestuia. Astfel, sunt avute în vedere consolidarea instituțională a Consiliului Superior al Magistraturii, distribuirea aleatorie a cauzelor pentru asigurarea imparțialității actului de justiție, precum și asigurarea respectării Codului de etică al judecătorului.

6.1. Modernizarea sistemului de administrare a cauzelor

Asigurarea imparțialității și a transparenței în actul de justiție constituie o prioritate a prezentei strategii, care poate fi garantată practic prin introducerea unui criteriu obiectiv de distribuire a dosarelor spre soluționare.

Prin distribuirea aleatorie a dosarelor se urmărește eliminarea posibilității de repartizare dirijată a cauzelor, aceasta reprezentând, totodată, un factor de prevenire a corupției în sistem. Distribuirea aleatorie a dosarelor în sistem informatizat urmează să asigure aplicarea efectivă a principiului stabilității completului de judecată/judecătorului în soluționarea cauzelor, în principal în situațiile de incidente procedurale. De asemenea, urmează a fi stabilite criterii obiective pentru orice

schimbare cu privire la un complet deja constituit sau în redistribuirea dosarelor între judecători. Distribuirea aleatorie, cât și principiul stabilității sunt strâns legate de asigurarea independenței judecătorilor și de eliminarea unui potențial instrument de ingerință în actul de justiție.

9. Prevenirea și combaterea corupției din sistemul judecătoresc

Corupția subminează sistemele judecătorești, limitând accesul persoanelor la justiție și încălcând unul din drepturile fundamentale ale omului, și anume dreptul la un proces echitabil și independent. Prevenirea și combaterea corupției în sistemul judecătoresc reprezintă un obiectiv prioritar în consolidarea sistemului judecătoresc, în contextul mai larg al luptei la nivel național împotriva acestui fenomen. Corupția în justiție poate aduce atingere celor mai importante valori sociale, având în vedere faptul că sistemul judecătoresc este chemat să asigure respectarea supremației legii.

[...]

Implementarea sistemului de distribuire aleatorie a cauzelor va conduce atât la reducerea posibilităților de imixtiune în actul de justiție, cât și la eliminarea suspiciunilor cu privire la existența subiectivismului în distribuirea dosarelor spre soluționare.

52. LEGEA NR.231 DIN 25.11.2011 PRIVIND APROBAREA STRATEGIEI DE REFORMĂ A SECTORULUI JUSTIȚIEI PENTRU ANII 2011–2016

Potrivit prevederilor din Strategia numită, în calitate de problemă a fost identificată lipsa sistemului de repartizare aleatorie a dosarelor,

Astfel, este redat în calitate de obiectiv de realizare **1.2.2. Implementarea unui sistem de e-justiție pentru utilizarea eficientă și funcțională a sistemului informațional judecătoresc, în vederea excluderii factorului uman din procesul administrativ de gestionare a dosarelor.**

53. <https://moldova.europalibera.org/a/distribuirea-aleatorie-a-dosarelor-justitie/28853323.html>

Donatorii americani au descoperit că un sistem anticorupție creat pentru justiția moldoveană poate fi „păcălit”

Șefa reprezentanței USAID în Moldova: dacă nu se va înregistra o transparență în activitatea judecătorilor, suportul financiar ar putea fi suspendat la jumătate de drum.

Împărțirea aleatorie a dosarelor între judecători este un sistem introdus treptat încă din 2009 pentru a limita cât mai mult corupția și influențele politice din justiție. Sistemul este gândit așa încât atunci când procurorii trimit dosarul în judecată, nimeni nu știe pe mâinile cărui judecător o să ajungă, iar părțile interesate nu pot schimba judecătorul cu altul pe care îl pot influența. Criticii spun că, în practică, nu se întâmplă tocmai așa.

Încă de la apariția aplicației, gândită să dezvolte eficiența și transparența sistemului de justiție, auditori de la Curtea de Conturi, ofițeri de la Centrul Național Anticorupție, darămite reprezentanți ai societății civile au spus că programul poate fi păcălit. Chiar președinții de instanțe ar fi putut să intervină, astfel încât anumite dosare să ajungă la magistrați aleși să le examineze într-un fel anume.

Agencia SUA pentru Dezvoltare Internațională (pe scurt USAID) a alocat aproape 5 milioane de dolari pentru anii 2017 și 2018 inclusiv pentru a îmbunătăți actualul program și a exclude factorul uman. Asta după ce anterior alți 8,6 milioane de dolari bani ai poporului american au fost investiți în justiție, parte dintre ei pentru aceeași aplicație.

54. Repartizarea aleatorie a dosarelor este o regulă cu rang de principiu, consacrată de **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească** și că la fel ca orice principiu, principiul repartizării aleatorii a dosarelor ar permite unele excepții, determinate de anumite norme de procedura (ex. judecarea cererilor accesorii și incidentale) sau de anumite împrejurări care, fie fac imposibilă aplicarea acestuia, fie generează anumite dificultăți în activitatea de repartizare a dosarelor.

55. Soluția este discutabilă având în vedere ca **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească nu permite astfel de excepții**, astfel că nu se putea aplica o prezumție absolută că *"orice principiu permite excepții"*, având în vedere aplicarea unora dintre cele mai importante reguli de interpretare logica a normelor de drept civil :

– « **Excepția este de strictă interpretare și aplicare** »
(« *Exceptio est strictissimae interpretationis* ») ;

– « **Unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem** »
(« *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* »).

56. În concluzie, dacă legea nu permite excepții, atunci nici norma cu putere inferioară – regulamentul, nu poate prevedea aceste excepții, indiferent de rațiunile pe care le reține președintele instanței în deciziile sale ca justificând aceste excepții (soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, complexitatea cauzei etc).

57. Se constată că **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească nu reglementează în mod exact, public, transparent modul și condițiile de utilizare a parametrilor de repartizare folosiți de PIGD și nici instrucțiunile pe care trebuie să le urmeze în această activitate personalul însărcinat cu utilizarea sistemului.**

58. În aceste condiții, nu se poate garanta că, în situații concrete, regulile de repartizare și parametrii utilizați în sistem corespund noțiunilor de "repartizare aleatorie" prevăzute de **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească.**

59. Robert Klitgaard, unul dintre cei mai importanți și recunoscuți experți mondiali în domeniul corupției, consultant pentru numeroase organizații internaționale și guverne din întreaga lume, a sintetizat ecuația care exprimă cauzele corupției:

$C(\text{Corupția}) = M(\text{Monopol}) + Pd(\text{Putere discreționară}) - R(\text{Responsabilitate})$.

60. În Raportul programului „Inițiativa pentru o justiție curată” – „Vulnerabilități ale sistemului juridic”, elaborat de FREEDOM House România, referindu-se la ecuația lui Klitgaard privind cauzele corupției, sunt dezvoltate semnificațiile ecuației arătând că se produc condiții optime pentru acte de corupție „acolo unde un agent public sau chiar privat are autoritatea de a lua anumite decizii în exclusivitate, când aceste decizii nu sunt motivate în fapt sau în drept sau nu sunt supuse unor anumite condiții și cerințe, și când întregul proces de luare a deciziei nu este vizibil pentru alte autorități sau pentru public”.

61. De asemenea, în același Raport se menționează: ”Dincolo de finalitatea funcțională, respectiv efectuarea actului de justiție, instituțiile pe care le analizăm furnizează mai multe servicii publice. Fiind deservită populația în legătură cu un serviciu juridic, vom numi aceste servicii *acte de administrare judiciară*. Ele sunt menite să creeze premisele luării deciziilor judiciare (cum ar fi împărțirea cauzelor către judecători) (...) și revin, de regulă, personalului auxiliar de specialitate de la registratură, arhivă și grefă. În afară de acestea, în instituțiile analizate se iau și decizii *pur administrative*. Astfel, din punct de vedere organizatoric, (...) instanța judecătorească (...) sau Consiliul Superior al Magistraturii funcționează ca orice altă instituție publică, în care se iau decizii...”.

62. În raport de această abordare, este evident că în problema analizată sunt îndeplinite toate aceste componente ale „ecuației”. „Instrucțiunile” la care se referă **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească** rămân apanajul celor împuterniciți să efectueze procedura de repartizare, fără posibilitatea justițiabilului de a verifica respectarea, concordanța cu anumite reguli de asemenea verificabile.

63. Pe de alta parte, extrasele din PIGD, întitulate „fișa dosar” ce se depun la dosar **nu reflectă care au fost parametrii de repartizare utilizați** și nici celelalte elemente de care ar trebui să se țină seama, de genul ordinii de repartizare în raport de ordinea de înregistrare a cauzelor într-o zi, de modalitatea desemnării judecătorului.

64. Reglementarea ar trebui să urmărească asigurarea transparenței actului de repartizare. Dar, de la intenția legiuitorului și până la aplicare este cale lungă...

65. Lipsa unor reguli precise, transparente și verificabile de justițiabil – ale repartizării dosarului și ale utilizării sistemului informatic PIGD, poate pune problema inconsistenței principiului repartizării aleatorii consacrat în **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească**.

OMISIUNEA REGLEMENTĂRII, CONTRAR CONSTITUȚIEI

66. Nefiind reglementate suficient prevederile de constituire a completelor de judecatori, precum și instrucțiunile de funcționare ale sistemului informatic, se poate ridica problema nelegalității actelor și instrucțiunilor în baza cărora se fac repartizările, în raport de **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească.**

67. Concluzia că printr-o astfel de lipsă a reglementării se poate ajunge la încălcarea principiului repartizării aleatorii, rezultă nu numai din analiza teoretică a reglementării în discuție, ci și din situațiile concrete întâlnite în practică.

68. **Astfel, cum se face că, în cazul formării unui complet de judecată ad-hoc, repartizarea dosarului se face unipersonal de către președintele instanței de judecată, ignorând atât sistemul informațional PIGD, cât și alte norme ale unei repartizări aleatorii?**

69. La ce concluzii poate să ajungă un justițiabil atunci când printr-o încheiere a unui președinte de instanță, se formează un complet de judecatori arbitrar, prin selecție unipersonală, netransparent, fără respectarea cărorva criterii, evitându-se completele deja existente (completul permanent format la începutul anului) și schimbând *”regulile de joc în timpul jocului”* (formează un complet pentru o cauză concretă, cu judecatori desemnați special pentru un inculpat concret)!

70. Când o astfel de încheiere iese la iveala doar ca urmare a unei sesizări a justițiabilului privind o posibilă încălcare a principiului repartizării aleatorii, atunci totul capătă o cu totul altă interpretare.

71. Inconsecvențele și practicile utilizate în repartizarea dosarelor în formatul ad-hoc (crearea completelor = repartizare) și la care justițiabilul nu are acces în mod obișnuit, pot conduce în mod firesc la următoarele concluzii:

– dacă repartizarea aleatorie se efectuează după *”practica efectivă de repartizare a judecătorilor”* și nu după niște reguli scrise clare, predictibile și transparente, **atunci orice repartizare depinde de persoanele care fac această « practică » și transformă procedura de repartizare «aleatorie» într-una potențial «dirijată»;**

– dacă în acea nouă « perioadă de repartizare » (când președintele instanței decide formarea completului ad-hoc) exista o singură persoană care decide caruia judecător i se alocă dosare, **nu mai există niciun hazard**, ci este o repartizare *cu adresă precisă*;

– **decizia de formare a completului ad-hoc efectiv este decizia de blocare a completului permanent.** Astfel, dacă e posibilă blocarea temporară a unui complet la simpla decizie a persoanelor desemnate cu repartizarea, ce garanții există că nu ar fi posibilă și *”blocarea”* (prin nealegere) a unuia sau mai multora judecatori, în scopul identificării magistratului comod pentru examinarea unei cauze concrete?

72. O astfel de situație neconformă cu principiul analizat și cu prevederile constituționale a fost confirmată și de analizele efectuate de diverse organizații

neguvernamentale (descrise anterior), care confirmă lipsa unor pârghii reale de control al respectării principiului repartizării aleatorii.

73. Față de aspectele mai sus învederate, considerăm că nu există certitudinea respectării dreptului la un proces echitabil, în accepțiunea « *instanță instituită de lege* » și transpusă în dreptul intern în principiul repartizării aleatorii.

74. Din moment ce nu există un act normativ care să indice reguli precise, clare, transparente, verificabile prin înscrisurile care atestă **modul de utilizare al parametrilor de repartizare din sistemul informatic de repartizare al dosarelor, precum și modalitatea formării completelor de judecată ad-hoc**, se poate concluziona că **orice «instrucțiune» a unui presedinte sau vice-presedinte de instanță de judecată avută în vedere de personalul care a dispus repartizarea sau formarea completului, este nelegală și arbitrară.**

75. Această situație lasă loc arbitrariului și transformă repartizarea «aleatorie» într-o repartizare cu caracter previzibil, dirijată, incompatibilă cu principiul consacrat de lege.

76. Întrucât utilizarea sistemului PIGD este o problemă care ține de activitatea și ordinea interioară a instanțelor de judecată, rezultă că reglementarea modului de utilizare al sistemului informatic de repartizare al dosarelor trebuie să fie cuprinsă și în **Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească.**

77. Reglementarea acestor prevederi este necesară potrivit alin.(4) art.115 din Constituție, care prevede că **Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.**

78. Cu toate acestea, legislatorul întârzie să reglementeze utilizarea sistemului informatic de repartizare a dosarelor, deși problemele apărute în practică au făcut de multe ori obiectul analizei acestuia.

79. Având în vedere că până în prezent nu s-a acționat în niciun mod pentru rezolvarea problemelor structurale identificate chiar prin raportul Centrului Național Anticorupție (anexat la prezenta sesizare), ne întrebăm în mod firesc: **de ce nu se dorește reglementarea acestui domeniu atât de important ce constituie premisa garanțiilor procesuale ale desfășurării procesului în mod echitabil?**

80. **Putem concluziona asupra problemei analizate următoarele:**

- **la solutionarea dosarelor având ca obiect incidente procedurale NU se respectă principiul repartizării aleatorii, din moment ce se procedează la repartizarea directă de către președintele/ vice-președintele instanței;**
- **existența posibilității formării completelor ad-hoc încalcă principiul legal instituit de judecare cu complete permanente, astfel că completul ad-hoc practic blochează posibilitatea judecării de către complete permanente;**
- **autoritățile au pârghii prin care pot soluționa lipsa cărorva judecători în completele permanente, indiferent de motivele acestor lipsuri (suspendare, boală etc.), astfel că crearea unor complete ad-hoc este inoportună;**

- formarea completelor permanente este un exercițiu de dorință unipersonală a președintelui instanței de judecată, care este unul netransparent, subiectiv, fără respectarea cărorva proceduri prestabilite și aleatorii;

81. Consacrarea legislativă a principiului repartizării aleatorii a cauzelor a avut ca motivație tocmai eliminarea arbitrariului și corupției în sistemul de repartizare al cauzelor, asigurarea imparțialității și transparenței în realizarea actului de justiție.

82. Utilizarea arbitrară a oricăruia dintre acești parametri de repartizare sau a altora care nu sunt cunoscuți, atrage nulitatea actului de repartizare.

83. Fără a analiza în detaliu care ar fi mijloacele procedurale prin care ar putea fi pusă în discuție nelegalitatea unui act de repartizare sau efectul nerespectării principiului, menționăm în acest context doar că, în situațiile în care se constată sau există bănuiala că nu s-a procedat la repartizarea dosarului cu respectarea principiului repartizării aleatorii, se pot invoca:

a) excepția privind nerespectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarului, ca element al asigurării accesului la justiție, consfințit de Constituție.

Doctrina o califică ca pe o veritabilă excepție de procedură dilatorie și absolută, având în vedere că normele de organizare judiciară au caracter imperativ. În practica judecătorească, o astfel de excepție este considerată mai degrabă o problemă de ordin administrativ, care nu ar fi de competența completului în fața căruia se ridică problema în discuție, ci de competența organelor de conducere ale instanței.

b) excepția de nelegalitate a actului administrativ de repartizare a cauzei în temeiul dispoziției art.6/1 din Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, dacă se analizează actul de repartizare al unui dosar și instrucțiunile de utilizare a PIGD ca fiind acte administrative care îndeplinesc condițiile prevăzute de art.6/1 din Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească;

c) încălcarea dispozițiilor art.6/1 din Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, prin formularea unei acțiuni în contencios administrativ din perspectiva vătămării suferite de justițiabil prin emiterea actelor și instrucțiunilor de repartizare a dosarului, solicitându-se anularea acestor acte.

OBLIGAREA DE REGLEMENTARE și APROBARE A NORMELOR LIPSĂ

84. Întrucât repartizarea aleatorie este una din garanțiile de esență ale procesului echitabil, în lipsa căreia orice judecată de fond echitabilă devine o utopie, este nevoie de reglementarea urgentă a utilizării sistemului PIGD, prin elaborarea și adoptarea în conținutul în Legii nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, a prevederilor, care să pună în aplicare principiul

instituit de legea privind organizarea judecatorească cu privire la – procedurile utilizate de persoanele care răspund de repartizarea aleatorie a dosarelor, limitele și condițiile de acces în sistem;

– stabilirea criteriilor clare de formare a completelor de judecată permanente respectând principiul repartizării aleatorii, cu identificarea soluțiilor practice prin care membrii completelor să fie selectați automat, obiectiv, și nu unipersonal;

– stabilirea parametrilor de repartizare folosiți de PIGD, a modului și condițiilor de utilizare ale acestora, astfel încât modul de repartizare aleatorie să aibă reguli precise, transparente și verificabile de justițiabil;

– actele care se întocmesc de personalul responsabil cu repartizarea aleatorie să conțină toate datele din care să rezulte introducerea parametrilor de repartizare la fiecare dosar în parte, precum și celelalte prevederi;

– stabilirea expresă a sancțiunilor pentru situația în care nu este respectată obligația atașării în dosar a actelor care atestă toate elementele mai sus menționate;

– stabilirea expresă a sancțiunilor care intervin în cazul nerespectării acestor criterii și reguli de care trebuie să se țină seama la repartizare: nulitatea actului de repartizare și caracterul de abatere disciplinară gravă pentru fapta persoanei vinovate de nerespectarea acestor dispoziții;

– stabilirea organelor competente să verifice respectarea regulilor de utilizare ale sistemului informatic de repartizare;

– stabilirea regulilor procedurale de soluționare a excepției de nelegală investire a instanței atunci când se invocă nerespectarea principiului repartizării aleatorii;

– prevederea unor controale regulate din partea unor auditori externi (avocați, ONG, comisii interdepartamentale etc.) privind respectarea utilizării corecte a sistemului de repartizare aleatorie;

– reglementarea posibilității de contestare și atac al deciziilor privind constituirea completelor de judecată sau de formare a completelor;

85. Elaborarea actului normativ de reglementare a utilizării transparente a parametrilor PIGD ar corespunde rolului pe care legislatorul trebuie să îl aibă în respectarea valorilor constituționale și în îndeplinirea actului de justiție în interes public.

86. Avem în vedere, sub acest aspect, că organizarea judiciară se instituie având ca finalitate asigurarea respectării drepturilor și a libertăților fundamentale ale persoanei, prevăzute în principal în Carta internațională a drepturilor omului, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, la care Republica Moldova tinde să adere, precum și pentru garantarea respectării Constituției și a legilor țării.

87. Organizarea judiciară are, de asemenea, ca obiectiv de bază asigurarea respectării dreptului la un proces echitabil și judecarea proceselor de către instanțe judecătorești în mod imparțial și independent de orice influențe. Numai printr-o reglementare transparentă a utilizării sistemului PIGD, aceste scopuri ale organizării judiciare pot fi atinse cu adevărat.

88. Numai în acest mod se vor putea atinge și obiectivele și recomandările din rapoartele și notele de monitorizare a țării de către organizațiile internaționale, și anume:

– adoptarea unor măsuri preventive prin care să se reducă oportunitățile de săvârșire a actelor de corupție și riscurile ca acestea să fie săvârșite, cum ar fi aplicarea de către instituțiile publice a unor proceduri transparente și a unui sistem decizional previzibil.

– stabilirea unei politici comune între legislativ și executiv, prin intermediul Ministerului Justiției, pentru promovarea răspunderii și a integrității în cadrul sistemului judiciar ;

– consolidarea capacității și a performanței Inspecției Judiciare atât pentru a asigura răspunderea judiciară în cursul instrumentării cazurilor individuale, cât și pentru a promova eficacitatea, consecvența și bunele practici ale sistemului judiciar prin intermediul revizuirii periodice ale practicilor la toate nivelurile sistemului judiciar.

89. Între aceste „bune practici” trebuie să se afle cu prioritate și asigurarea garanțiilor privind respectarea principiului repartizării aleatorii, ca premisă a desfășurării unui proces echitabil.

90. Prevederile legale, a căror excepție de neconstituționalitate se ridică, nu întrunesc testul de proporționalitate, conform căruia „orice măsură luată trebuie să fie *adekvată* — capabilă în mod obiectiv să conducă la îndeplinirea scopului, *necesară* — indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și *proporțională* — asigurând justul echilibru între interesele concrete, pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

91. În acest context, prevederile **art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003**, în partea care prevăd atribuțiile președintelui instanței de judecată la dispunerea și formarea completelor de judecată, trebuie să se supună unor condiții care să asigure că această măsură nu are un caracter arbitrar, or, măsura prin care legea asigură acestuia, posibilitatea de a forma complete la începutul unui an și să decidă dacă un dosar concret trebuie judecat sau nu în complet, are consecințe ample, asupra drepturilor părților și trebuie însoțită de garanția unei decizii obiective și temeinic fundamentate.

92. Această situație, fiind mult mai generală după conținut, creează pentru persoană o situație de incertitudine, intrând în contradicție cu principiul previzibilității, motiv pentru care este contrară art.23 din Constituție, care statuează

obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și art.21 din Constituție, care obligă autoritățile publice competente să asigure persoanei suspectate de săvârșirea unei infracțiuni toate garanțiile necesare apărării sale. Din esența celor expuse supra rezultă că norma de drept, al cărei constituționalitate se solicită a fi verificată, urmează a fi aplicată la soluționarea litigiului aflat pe rolul Curții de Apel Chișinău.

93. Conform art.4 alin.(l) din Constituție, Curtea Constituțională are obligația de a interpreta și aplica dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

94. În acest sens, prin Hotărârea nr.26 din 23 noiembrie 2010, înalta Curtea a reținut că: *"Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită, persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite, în caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile, într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează asupra obligației statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile."*

95. Art.134 din Constituție stabilește expres că Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova care garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separației puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

96. La fel, sintagma *exercită alte atribuții, conform legii* din lit.q) alin.1) a art.16¹ din **Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească** nu reglementează exhaustiv împuternicirile președintelui instanței de judecată, lăsând loc pentru interpretare, fără să respecte anumite exigențe de stabilitate, previzibilitate și claritate, iar neîncadrarea unor atribuții exprese determină o stare de incertitudine juridică. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, consacrat de art.23 din Constituție, implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile și le pot cere de la cei obligați să le respecte.

97. Relevantă este și practica Curții Europene a Drepturilor Omului, care în *cauza Rolaru vs. România*, a concluzionat că *"o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanța de specialitate - să își corecteze conduita"*, iar în *cauza Sunday Times vs. Regatul Unit*, Curtea Europeană a decis că *"(...) cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice*

aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat ".

98. În sistemul moldovenesc de drept, supremația Constituției și a legilor a fost ridicată la rang de principiu constituțional. S-a instituit astfel o obligație generală, impusă tuturor subiectelor de drept, inclusiv autorității legiuitoare, care trebuie să se asigure că activitatea de legiferare se realizează în limitele și în concordanță cu Legea fundamentală a țării și, totodată, să asigure calitatea legislației. Aceasta întrucât, pentru a respecta legea, ea trebuie cunoscută și înțeleasă, iar pentru a fi înțeleasă, trebuie să fie suficient de precisă și **previzibilă**, așadar să ofere securitate juridică destinatarilor săi.

99. S-a conturat în acest sens, în strânsă legătură cu principiul general al legalității, un alt principiu, cel al securității juridice. Fără a fi consacrat expres de normele constituționale, fiind mai degrabă o creație a jurisprudenței, acesta constituie, deopotrivă, un principiu fundamental al statului de drept, stat care este apreciat în bună măsură în funcție de calitatea legilor sale.

100. Analizând, din punct de vedere constituțional, natura atribuțiilor unui președinte al instanței de judecată, cât și posibilitatea acestuia de a forma complete din judecători, se constată că acestea constituie ingerințe în dreptul fundamental de acces la justiție, prevăzut de art.20 din Constituție. Măsura creării uni complet reprezintă, de asemenea, o măsură organizatorică ce poate afecta și alte drepturi și libertăți fundamentale, respectiv dreptul la apărare, dreptul la un judecător imparțial.

101. Este de reținut că drepturile fundamentale anterior enumerate nu sunt absolute prin natura lor, ele putând fi supuse unor limitări rezonabile printr-o reglementare etatică. Însă, în cauză, textele legale criticate, prin soluția legislativă promovată, nu reglementează cu privire la configurarea normativă a acestor drepturi, respectiv cu privire la stabilirea conținutului și limitelor acestora, ci se referă la acordarea unor prerogative administrative prin care sunt restrânse drepturi, situație în care se constată incidența în cauză a art.54 din Legea fundamentală și urmează a analiza dacă această restrângere este conformă cu prevederile acestui text constituțional.

102. Se constată că, din analiza acestui text constituțional, reies condițiile care trebuie îndeplinite pentru restrângerea exercițiilor unor drepturi sau libertăți, respectiv: domeniul să vizeze doar drepturile fundamentale, și nu orice drepturi subiective de natură legală sau convențională; restrângerea exercițiului acestor drepturi să poată fi îndeplinită numai prin lege; restrângerea să poată opera numai dacă se impune și doar dacă este necesară într-o societate democratică; restrângerea să poată opera numai în una din ipotezele limitativ enumerate de art.54 din Constituție; restrângerea să fie proporțională cu cauza; restrângerea să fie nediscriminatorie; restrângerea să nu afecteze substanța dreptului.

103. Raportând condițiile arătate la prezenta cauză, este de menționat că ingerința generată de instituția formării completului de judecători de către un președinte de judecată în mod unipersonal și arbitrar, vizează drepturi fundamentale,

respectiv dreptul de acces la justiție, dreptul la un proces echitabil, este reglementată de legislația procesual-penală și de alte legi, cu care vine în contradicție, fiind o măsură judiciară aplicabilă exclusiv în cursul urmăririi penale și al judecării, este discriminatorie și nu este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept.

104. Ingerința analizată nu este proporțională cu cauza care a determinat-o. În acest sens, se reține că aceasta nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, întrucât poate fi dispusă în condiții netransparente, imprevizibile și arbitrar.

105. Respectiv, rezultă că omisiunea legiuitorului de a reglementa modalitatea desemnării aleatorii a membrilor judecatori din cadrul unui complet de judecată, inclusiv și posibilitatea contestării acestui act, constituie o omisiune a legiuitorului și o încălcare a dreptului la apărare și a dreptului la un proces echitabil.

106. De asemenea, la pct.61 al Hotărârii nr.17 din 19 mai 2016, Înalta Curtea a reiterat că conținutul actului normativ trebuie să permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme. De asemenea, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

107. În jurisprudența sa, Înalta Curte a mai reiterat că persoana în privința căreia se desfășoară o procedură penală este în drept să beneficieze de o diligență, în special ce ține de examinarea cazului său. Astfel, previzibilitatea actului normativ este în strânsă legătură cu garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la rezultatul examinării cauzei (*cauza Nakhmanovich vs. Rusia, hotărârea din 02 martie 2006, § 89, cauza Hajbeyli vs. Azerbaidjan, hotărârea din 10 iulie 2008, § 51*).

108. Respectiv, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, Înalta Curte nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, *eo ipso* încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Or, Înalta Curte, în virtutea art.134 al Constituției, garantează supremația acesteia, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția.

109. O omisiune procesuală la acest capitol, ține de lipsa reglementărilor concrete cu privire la dreptul de atac a unei încheieri de dispunere a examinării cauzei de un complet de judecată sau de formare a unui complet (în formula abuzivă cum s-a procedat în speță). Astfel, considerăm că până la adoptarea unei soluții la caz, normele de procedură urmează a fi interpretate în sensul acordării părților la proces a dreptului de contestare cu recurs a unei astfel de încheieri, ori instanța are un drept de a dispune examinarea unei cauze concrete de un complet de judecată și respectiv

poate dispune și respingerea demersului de formare a completului de judecători cererii de suspendare a executării, ceea ce implică pentru fiecare situației efecte diferite pentru părți diferite (oponente) în cauză, și drept asigurare a accesului la justiție urmează a li se acordă dreptul procesual părții care nu este de acord cu.

V. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

110. Prin prezenta sesizare, se solicită Curții Constituționale exercitarea controlului constituționalității și recunoașterea neconstituționalității prevederilor art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003, și anume:

Articolul 30 din Codul de procedură penală. Compunerea instanței de judecată

(4) *Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.*

(5) *Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.*

Articolul 31 din Codul de procedură penală. Schimbarea completului de judecată

(3) *În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsă lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare..*

Conform Articolului 6¹ din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească. Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată

(1¹) *Constituirea completelor de judecată și desemnarea președinților acestora se fac la începutul anului prin dispoziție a președintelui instanței. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepționale, în baza unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești și potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului.*

Articolul 16¹. Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești

(1) Președintele instanței judecătorești:

c) coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribuie sarcinile între judecători

h) constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art. 6¹ alin. (1¹).

q) exercită alte atribuții, conform legii,

în partea omisiunii legiuitorului de a reglementa necesitatea conformării cu principiul repartizării aleatorii a cauzei, posibilitatea de contestare a acestora, lipsa cadrului legal coerent, previzibil și pertinent, precum și posibilitatea interpretării în defavoarea drepturilor și intereselor părților într-un proces,

care contravine prevederilor art.4, 7, 20, 21, 23, 26, 53, 54, 115 și 119 din Constituția Republicii Moldova.

111. Lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, crează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clare și ale unei dimensiuni corecte, în care autoritatea competentă, președintele instanței de judecată poate aplica această instituție – formarea completelor de judecători, fiind în contradicție cu prevederile art.4, 7, 20, 21, 23, 26, 53, 54, 115 și 119 din Constituția Republicii Moldova.

112. De asemenea, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la un recurs efectiv, dreptului la apărare, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, este de menționat că există categorii de persoane cărora li se decide judecarea de către complete de judecători prestabilite, formate la începutul anului și care beneficiază de examinarea cauzelor sale în condiții de previzibilitate, iar în speță, președintele instanței, apelând la instituția completelor ad-hoc, practice schimbă regulile de joc în timpul jocului, blocând astfel niște complete constituite până la începerea judecării cauzei.

VI. ALTE DATE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

113. Prevederile normelor contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei inițiată la cererea lui Raileanu Dumitru, aflată pe rolul Curții de Apel Chișinău, prin care a fost solicitată anularea în tot a încheierii președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău din 02.11.2022 (dosarul nr.1-2699/2022, judecător Șova Nicolae), prin care a fost dispusă formarea completului compus din 3 judecători, pentru judecarea cauzei penale nr.1-2699/2022, cu numirea unor judecătorilor la judecarea cauzei penale date fără respectarea principiului repartizării aleatorii.

VII. LISTA DOCUMENTELOR

1. Studiul analitic al Centrului Național Anticorupție privind deficiențele înregistrate în cadrul sistemului de repartizare aleatorie a dosarelor „Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD)” (2016), pe 15 file;

VIII. DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURĂ

Declar pe propria onoare că informațiile ce se conțin în prezenta sesizare sunt exacte și corespund adevărului.

Cu profund respect,

Autorul sesizării

Digitally signed by Raileanu Dumitru
Date: 2023.05.24 14:47:16 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Raileanu Dumitru

24 mai 2023

SESIZARE
privind excepția de neconstituționalitate

**depusă conform prevederilor art.7 alin.(3) și (3¹) din Codul de procedură penală
și art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituție**

194

I. AUTORUL EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE

1. Persoană fizică

Nume: Ceruța

Prenume: Elena

Adresă:

Telefon:

e-mail: €

2. Instanța de judecată

Denumirea instanței de judecată/sediu: Curtea de apel Chișinău

Judecător/complet de judecată: Ion Bulhac – președintele completului, judecător raportor - Ghenadie Moroza și Ghenadie Lîsîi

Adresa instanței de judecată: Chișinău, str. Teilor, 4

Telefonul și e-mail-ul instanței de judecată: cac@justice.md

II. INFORMAȚII PERTINENTE DESPRE CAZUL DEDUS JUDECĂȚII INSTANȚEI DE DREPT COMUN

1. La 17.10.2022, Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, a fost expediată pentru examinare cauza penală privind învinuirea lui Alexandr Stoianoglo de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.-le 327 alin.(3), 46, 324 alin.(3) lit.a), b) și c) și art.352/1 alin.(2) din Codul penal; a lui Dumitru Raileanu și Elena Ceruța de săvârșirea infracțiunii prevăzută de art.327 alin.(3) din Codul penal, cu atribuirea nr.1-2699/2022.

2. Cauza a fost repartizată judecătorului Arina Ialanji, în mod aleatoriu, prin intermediul programului informațional automatizat de gestionare a dosarelor.

3. În cadrul ședinței de judecată, la 30.10.2022, acuzatorii de stat, au informat instanța de judecată despre faptul că, în aceeași zi, au adresat un demers președintelui Judecătorei Chișinău, prin care au solicitat formarea completului de judecată din trei judecători pentru examinarea cauzei menționate supra, solicitând în context întreruperea ședinței.

4. La 24.11.2022, a fost solicitat instanței să fie informată despre soluția dispusă în rezultatul examinării demersului menționat la pct.3.

5. În continuare, via e-mail, la 24.11.2022, am recepționat încheierea președintelui interimar al Judecătorei Chișinău, Nicolae Șova, din 02.11.2022, prin care s-a dispus judecarea cauzei nr.1-2699/2022 în complet ad-hoc format din judecătorii: Arina Ialanji – președintele completului de judecată și judecător raportor, Liliana Cușcă și Sergiu Stratan.

6. La 28.11.2022, încheierea menționată supra a fost contestată cu recurs Curții de apel Chișinău.

7. Potrivit fișei de repartizare a dosarului prin intermediul PIGD, cauza a fost repartizată, la 02.12.2022 ora 10.30, judecătorului Ghenadie Moroza, care face parte din completul de judecată în componența cu Ion Bulhac – președintele completului, și Ghenadie Lîsîi, cu atribuirea nr. nr.1-22150864-02-10r-02122022.

III. OBIECTUL SESIZĂRII

195

Prezenta sesizare, are ca obiect:

1. supunerea testului de constituționalitate a textului Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, în raport cu prevederilor art.20 combinat cu art.23 alin.(2), art.54 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova – omisiunea de a reglementa o posibilitate de a contesta un act care constituie o atingere/ingerință adusă dreptului de acces liber la justiție, omisiune care are consecințe negative și anume îngrădirea dreptul justițiabilului la o instanță „constituită de lege”;

2. supunerea testului de constituționalitate a dispozițiilor cuprinse în art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.g) și h) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, în raport cu prevederilor art.20 combinat cu art.23 alin.(2), art.54 alin.(3), art.72 alin.(3) lit.e), art.115 alin.(3) și (4) din Constituția Republicii Moldova – imprevizibilitatea legii.

IV. LEGISLAȚIE PERTINENTĂ:

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(3) *Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.*

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.*

(2) *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.*

Articolul 20 Accesul liber la justiție

(1) *Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.*

(2) *Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.*

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(3) *Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.*

Articolul 54 Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) *În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.*

(2) *Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.*

(3) *Prevederile alin.(2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.*

(4) *Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.*

196

Articolul 72 Categorii de legi

(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(3) Prin lege organică se reglementează:

e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ

Articolul 115 Instanțele judecătorești

(3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.

Articolul 119 Folosirea căilor de atac

Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Codul de procedură penală

(adoptat prin Legea nr. 122-XV din 14.03.2003, cu modificările ulterioare)

Articolul 1. Noțiunea și scopul procesului penal

(3) Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sînt obligate să activeze în așa mod încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată și ca nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constringere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.

Articolul 2. Legea procesuală penală

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

(4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 9. Egalitatea în fața legii și a autorităților

(1) Toți sînt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Articolul 19. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

Articolul 25. Înființarea justiției - atribuție exclusivă a instanțelor judecătorești

(1) Justiția în cauzele penale se înființează în numele legii numai de către instanțele judecătorești. Constituirea de instanțe nelegitime este interzisă.

(2) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvîrșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, decît în baza hotărîrii definitive a instanței de judecată, adoptată în condițiile prezentului cod.

(3) Competența instanței de judecată și limitele jurisdicției ei, modul de desfășurare a procesului penal nu pot fi schimbate în mod arbitrar pentru anumite categorii de cauze sau persoane, precum și pentru o anumită situație sau pentru o anumită perioadă de timp.

(4) Nimeni nu poate fi lipsit de dreptul de a-i fi judecată cauza de acea instanță și de acel judecător în competența căroră ea este dată prin lege.

Articolul 30. Compunerea instanței de judecată

(1) Judecarea cauzelor penale se înființează de către instanță în complet format din 3 judecători sau de către un singur judecător.

(2) În toate instanțele de judecată de gradul întâi, cauzele penale se judecă de un singur judecător, cu excepția cazurilor prevăzute în prezentul articol.

(3) Cauzele penale asupra infracțiunilor excepțional de grave, pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, se judecă în primă instanță, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

(4) Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

Articolul 344. Repartizarea cauzei parvenite pentru judecare

(1) Cauza penală parvenită în instanță se repartizează, în termen de o zi, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul programului informațional automatizat de gestionare a dosarelor.

Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995

Articolul 6. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Asociațiile cetățenilor, întreprinderile, instituțiile și organizațiile au dreptul, în modul stabilit de lege, la acțiune în instanță judecătorească pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime care le-au fost încălcate.

Articolul 6¹. Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată

(1) Activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul cărui a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuția aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

(1¹) Constituirea completelor de judecată și desemnarea președinților acestora se fac la începutul anului prin dispoziție a președintelui instanței. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepționale, în baza unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești și potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului.

(2) Cauzele repartizate unui complet de judecată nu pot fi trecute altui complet decât în condițiile prevăzute de lege.

Articolul 16¹. Competența președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești

(1) Președintele instanței judecătorești:

g) decide asupra necesității de a examina colegial unele cauze privind anumite materii sau categorii de persoane;

h) constituie completele de judecată și decide asupra schimbării membrilor acestora, în condițiile art. 6¹ alin. (1¹);

Articolul 17. Judecarea cauzelor

Cauzele în materie civilă, penală sau în alte materii se judecă de către instanțele judecătorești în condițiile normelor procesuale.

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de R.Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997 (în continuare Convenție).

Articolul (6) Dreptul la un proces echitabil

(1) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, INSTITUITĂ DE LEGE, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Articolul (13) Dreptul la un remediu efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

V. ADMISIBILITATEA

Ab initio, în Hotărârea nr.2 din 09.02.2016, Curtea constituțională a reținut că, controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate, iar dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil (§§ 79-80).

In concreto, autoarea sesizării consideră că speța întrunește cumulativ cele patru condiții de admisibilitate:

1. Verificarea constituționalității acestui tip de acte normative ține de competența Curții Constituționale *ratione materiae*, potrivit articolului 135 alin.(1) lit.a) din Constituție și anume se solicită controlul constituționalității Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, inclusiv și a art.art.6¹ alin.(1¹), 16¹ alin.(1) lit.g) și h) *ibidem*.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de către partea în proces și anume de către Elena Ceruța, care a contestat cu recurs încheierea nemotivată a președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău, Nicolae Șova, din 02.11.2022, emisă cu încălcarea prevederilor constituționale, încheiere prin care s-a dispus judecarea cauzei nr.1-2699/2022 în complet *ad-hoc* format din judecătorii numiți la discreția acestuia și anume: Arina Ialanji – președintele completului de judecată și judecător raportor, Liliana Cușcă și Sergiu Stratan.

3. Curtea Constituțională a reiterat că excepția de neconstituționalitate nu manifestă doar o funcție preventivă, ci și una reparatorie, pentru că ea privește, în primul rând, situația concretă a părții lezate în drepturile sale prin norma criticată. De eventuala soluție a excepției de neconstituționalitate trebuie să profite, în primul rând, autorul acesteia, în caz contrar, acest instrument riscă să devină unul simulat, adică o *actio popularis*, pierzându-se, în aceste condiții, caracterul concret și efectiv al excepției (DCC nr.94 07.07.2022, §29).

Instituția ridicării excepției de neconstituționalitate oferă instanțelor posibilitatea soluționării situațiilor în care, în cadrul judecării unei cauze, părțile, sau judecătorul, se confruntă cu o incertitudine în privința constituționalității normelor ce urmează a fi aplicate (HCC nr.2 din 09.02.2016).

Excepția de neconstituționalitate ridică o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluționarea litigiului de care este legată, aplicabilitatea și relevanța normei contestate pentru soluționarea litigiului principal reprezintă o condiție esențială pentru admisibilitatea sesizării (DCC nr.133 din 05.12.2019, §23; DCC nr.136 din 09.12.2019, §27; DCC nr.99 din 06.08.2020, §20).

Raportat speței aceste principii, autoarea sesizării reține că prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei sale, deoarece, subsemnata solicită supunerea testului de constituționalitate a prevederilor legale care au stat la baza emiterii încheierii din 02.11.2023, inclusiv lipsa reglementării modalității de contestare a unei asemenea încheieri, prin care se limitează dreptul la acces liber la justiție.

199

Consecvent, pentru examinarea recursului depus împotriva încheierii din 02.11.2022, este foarte importantă verificarea corelației dintre dispozițiile Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

4. Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 nu a fost niciodată supusă testului de constituționalitate sub aspectul **omisiunii de a reglementa o posibilitate de a contesta un act care constituie o atingere/ingerință adusă dreptului de acces liber la justiție.**

Cât ține de prevederile art.6¹ și art.16¹ din Lege, menționez că acestea au mai fost supuse controlului de constituționalitate (*deciziile CC nr.70 din 08.12.2022, nr.40 din 29.03.2022*).

De principiu, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate ale acestor prevederi legale, deoarece controlul constituționalității este solicitat din perspectiva altor critici, în sesizarea data fiind avansate alte argumente, prin urmare, aceasta conține elemente noi.

În context, amintesc practica recentă a Curții Constituționale, în care Curtea a admis spre examinare sesizări în cazul în care argumentele expuse în sesizare nu au fost invocate în sesizările anterioare, deja examinate (*DCC nr. 30 din 16.03.2023 §16*).

În Hotărârea nr.2 din 09.02.2016, Curtea Constituțională a interpretat art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) și a reținut că „în momentul în care judecătorul ordinar constată sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.

Curtea a reținut că, prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești.

Având în vedere cele menționate, orice **instanță judiciară** chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și **OBLIGATIA să se adreseze Curții Constituționale (HCC nr.2 din 09.02.2016§§ 86-87).**

În §81 *ibidem*, Curtea a menționat și faptul că suspendarea procesului până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate este necesară pentru a exclude aplicarea normelor contrare Constituției la soluționarea unei cauze.

În context, autorul reține și **practica CtEDO:**

➤ *cauza Ivanciuc v. Romania (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a menționat: ... nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar;*

➤ *cauza Pronina v. Ucraina (no. 63566/00) Curtea Europeană a statuat că instanțele au omis să analizeze cererea reclamantei din punctul de vedere al compatibilității cu dispozițiile constituționale și, prin urmare, ignorând acest aspect, deși el era specific, important și pertinent, au determinat încălcarea dispozițiilor art.6 §1 din Convenție.*

VI. ARGUMENTAREA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A UNUIA SAU A MAI MULTOR DREPTURI GARANTATE DE CONSTITUȚIE

Odată cu ratificarea de către Republica Moldova a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (24.07.1997), au fost asumate angajamente de asigurare a remediilor efective de protecție a drepturilor omului.

Prevederile art.4 din Constituția Republicii Moldova comportă consecințe juridice, presupunând, mai întâi, că organele de drept, inclusiv Curtea Constituțională, sunt în drept să aplice în procesul examinării unor cauze concrete normele dreptului internațional, acordând, în caz de neconcordanță, prioritate prevederilor internaționale”.

Statul de drept, definit în art.1 alin.(3) din Constituție, se bazează pe principiul legalității, principiu care presupune conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice.

De asemenea, prevederile art.20 din Constituție garantează oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, și nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Aceste prevederi constituționale își găsesc corespondența și în dispozițiile art.6 §1 din Convenție – „*orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa*”.

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, prevăzut de art.23 din Constituție, implică adoptarea de către legislator a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile.

Potrivit art.54 alin.(3) din Constituție aceste două drepturi ale omului nu pot fi restrânse, deci **prin prevederi infraconstituționale nu poate fi îngreunat accesul persoanei la o instanță legal formată.**

Referitor la articolele 23 și 54 din Constituție, Curtea a subliniat, în jurisprudența sa constantă că, acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare, sunt aplicabile doar în coroborare cu un drept fundamental incident, totodată condițiile acestor două norme constituționale, obligă statul să publice și să facă accesibile toate legile și ca drepturile și libertățile să nu poată fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege (HCC nr.28 din 23.11.2015, HCC nr.29 din 12.12.2019, § 19).

Deci, pentru a fi aplicabile, autorii sesizărilor trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (HCC nr. 4 din 03.03.2022, §28; HCC nr. 8 din 05.04.2022, §26).

201

CAP.1 OMISIUNEA DE A REGLIMENTA POSIBILITATEA DE CONTESTARE A UNUI ACT CARE CONSTITUIE O ÎNGRĂDIRE ȘI INGERINȚĂ ADUSĂ DREPTULUI DE ACCES LA JUSTIȚIE.

În speță, autoarea sesizării, Elena Ceruța, *solicită supunerea testului de constituționalitate a textului Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 în raport cu art.20 combinat cu art.23 alin.(2), art.54 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, deoarece legea criticată NU REGLEMENTEAZĂ o posibilitate DE A CONTESTA un act care constituie o atingere/ingerință adusă dreptului său de acces liber la justiție, iar această OMISIUNE are consecințe negative și anume îngrădirea dreptul justițiabilului la o instanță „constituită de lege” [omisiunea reglementării unei modalități de contestare a încheierii de formare a completului de judecată (după caz completului ad-hoc); a încheierii de schimbarea membrilor completului de judecată și numirea membrilor completului la discreția președintelui de instanță].*

În jurisprudenta sa, Curtea Constituțională a reținut că omisiunea legislativă poate constitui obiect de examinare al Curții dacă prin aceasta este afectat un drept fundamental (HCC nr.17 din 19.05.2016, §71; DCC nr.28 din 12.03.2020, §24; DCC nr.123 din 22.10.2020, §26; DCC nr.162 din 29.12.2020, §23)

Incidența articolului 20 din Constituție.

Accesul liber la justiție, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil, cuprinde totalitatea drepturilor și a **regulilor procedurale** care îi acordă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva ARBITRARIULUI și de a avea POSIBILITATE de a-L CONTESTA.

În context, rețin Hotărârea nr.14 din 15.11.2012 Curtea Constituțională a statuat că principiul accesului liber la justiție urmează a fi privit nu doar ca o garanție fundamentală pentru exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților persoanei, ci și ca o normă imperativă chemată să dea sens noțiunii de „stat de drept”. Or, conform art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Din perspectiva guvernării drepturilor și libertăților fundamentale, este de menționat că, potrivit art.15 din Legea Supremă, care garantează principiul universalității, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea. (§§50-51)

Această idee a fost dezvoltată în Hotărârea nr.2 din 09.02.2016, unde Curtea menționează că accesul liber la justiție constituie un aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, principiu complex, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină. Fără un acces efectiv la o instanță, drepturile oferite justițiabililor ar fi iluzorii.

Astfel, dreptul de acces la justiție este înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, **care presupune ca justițiabilul să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act ce constituie o atingere adusă drepturilor sale.**

Curtea a reținut că, pentru asigurarea protecției efective a drepturilor omului, nu este suficient a consacra drepturile materiale și a preciza pe cale constituțională

202

condițiile minime pentru realizarea unei justiții echitabile, condiții întregite cu legi organice cu privire la organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești. Este necesar, de asemenea, a stabili unele garanții procedurale de natură să consolideze mecanismele de protecție a acestor drepturi. Prin respectivele garanții procedurale, dreptul la un proces echitabil urmează a fi asigurat, în consecință, efectiv și eficace (§§60-62 *ibidem*).

În §63 din HCC nr.2 din 09.02.2016, Curtea subliniază că dreptul la un proces echitabil presupune *eo ipso* prezumția de conformitate a actelor normative interpretate și aplicate de instanța judecătorească în actul de înfăptuire a justiției cu normele constituționale și legislația internațională.

În acest context, Curtea a amintit că soluționarea unui litigiu nu poate implica promovarea unui drept prin intermediul unor norme neconstituționale (§64 *ibidem*).

Autoarea sesizării, considera că o asemenea ingerință nu poate fi justificată într-un stat de drept.

Așa cum prevede art.20 alin.(2) și reieșit art.54 alin.(3) din Constituție, accesul liber la justiție care presupune *eo ipso* și accesul la o instanță formată conform legii, nu poate fi îngrădit nici printr-o lege.

Totodată, CtEDO reiterează că o normă corespunde exigenței previzibilității atunci când oferă o măsură de protecție împotriva imixtiunilor arbitrare din partea autorităților publice (*Centro Europa 7 S.R.L. și Di Stefano c. Italiei*, 07.06.2012, §143).

În lumina celor menționate anterior, nu se poate concluziona că dreptul intern care exclude în mod expres accesul la o „instanță constituită de lege”, prin omisiunea de a reglementa o modalitate de contestare a unei încheierii de formare a COMPLETULUI de JUDECATĂ AD-HOC și, respectiv, schimbarea membrilor completului, PRIN NUMIRE LA LIBERA DISCRETIE, poate fi justificat într-un stat de drept, stat care și-a asumat, odată cu ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (24.07.1997), să respecte drepturile omului și să asigure remedii efective de protecție a acestor drepturi.

A considera contrariul, ar însemna acceptarea arbitrariului în cadrul procesului de înfăptuire a justiției, arbitrariu manifestat printr-o încheiere de formare a unui complet așa numit *ad-hoc*, constituit din judecători numiți la discreția unei singure persoane, complet constituit special pentru examinarea unei cauze concrete în privința unor persoane concrete.

*Acest *vid legislativ deschide calea către abuzuri*, permițând statului să interzică accesul la o instanță „constituită de lege”, prin formare de complete așa numite *ad-hoc*, cu riscul de a mă repeta la discreția președintelui de instanță, complet care are unica sarcină să examineze o anumită cauză concretă și în privința anumitor persoane concrete, complet format prin simpla numire a unor judecători printr-o încheiere, încheiere care nu face obiectul controlului jurisdicțional.*

Cu toate că prevederile constituționale interzic îngrădirea dreptului de acces liber la justiție (*a se vedea art.20 alin.(2) și reieșit art.54 alin.(3) din Constituție*), autoarea sesizării menționează că orice ingerință într-un drept fundamental trebuie să urmărească realizarea unuia sau mai multor *scopuri legitime* enumerate exhaustiv în art.54 alin.(2) din Constituție: „*protecția securității naționale, asigurarea bunăstării*

economice a țării, asigurarea ordinii publice, în vederea prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale și garantarea autorității și imparțialității justiției”.

Studiind Legea criticată, nu se constată vreun scop special care ar putea fi subsumat scopurilor legitime generale prevăzute de articolul citat, în vederea justificării opțiunii legislatorului de a nu include o modalitate de contestare a unui act prin care se aduc ingerințe dreptului de acces liber la justiție și la o „instanță constituite de lege”. Ba din contra, o asemenea omisiune legislativă este susceptibilă să afecteze unul din drepturile fundamentale, **contrar scopului legitim** reglementat expres în art.54 alin.(2) din Constituție - „**imparțialitate a justiției**”.

Având în vedere considerațiile de mai sus, nu poate fi acceptat faptul că o asemenea ingerință ar urmări un „scop legitim” permis de art.54 din Constituție și, respectiv, care ar fi „necesară într-o societate democratică”.

În aceste condiții (*omisiunea de a reglementa o modalitate de contestare a unei asemenea încheieri de formare a unui complet special de a examina o anumită cauză concretă*), Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 este departe de a contribui la garantarea independenței justiției/judecătorilor numiți, în rezultat este incompatibil și cu scopul unui proces echitabil.

Cât ține de o eventuală CERERE de RECUZARE, autoarea sesizării consideră că în situația dată acest institut procesual nu ar constitui un remediu efectiv împotriva actelor care violează dreptul de acces la o instanță „constituită de lege”.

Mai întâi de toate, legiuitorul în art.33 din Codul de procedură penală a prevăzut și reglementat temeiurile de drept pentru a înainta o cerere de recuzare, printre care „formarea completului de judecată prin numirea judecătorilor la discreția președintelui de instanță” nu există.

Continuând această idee, nu se poate afirma că poziționarea judecătorilor din cadrul unei Judecătoriei față de președintele instanței le asigură o garanție solidă de independență.

Ținând cont și de atribuțiile unui președinte de instanță prevăzute la art.16¹ din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, judecătorii din cadrul unei judecătorie, chemați să judece un act emis de către președintele judecătoriei, sunt privați de una din cele mai importante garanții de independență.

Nu poate fi negat faptul că membrii unui complet selectați *ad-personam* de către președintele instanței, pentru examinarea unei cauze concrete și în privința unor persoane concrete, precum și judecătorii chemați să examineze o eventuală cerere de recuzare pe motivul ilegalității unui act emis de către însuși președintele de instanță, sunt într-o situație foarte „delicată”.

În asemenea împrejurări, există temeiuri rezonabile de a bănui că nepărtinirea judecătorilor instanței sesizate cu examinarea cauzei în fond, precum și a întregului corp de judecători din cadrul Judecătoriei, eventual chemați să examineze o cerere de recuzare pe motivul ilegalității încheierii președintelui de instanță, ar putea fi știrbită.

CAP. II IMPREVIZIBILITATEA LEGII

204

În speță, autoarea sesizării, Elena Ceruța, consideră că dispozițiile cuprinse în art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.g) și h) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 sunt imprevizibile și îngădesc dreptul justițiabilului la o instanță „constituită de lege”, și solicită supunerii testului de constituționalitate în raport cu art.20 combinat cu art.23 alin.(2), art.54 alin.(3), art.72 alin.(3) lit.e), art.115 alin.(3) și (4) din Constituția Republicii Moldova.

Referitor la incidența art.20 din Constituție, întregul set de probleme abordate în acest capitol se referă la două aspecte, care de fapt se completează.

1. Dispozițiile legale prin care Consiliul Superior al Magistraturii este împuternicit cu atribuții de a aproba regulamente în vederea reglementării detaliate a acestor procedee și anume „... potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii” din art.6¹ alin.(1¹) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, autorul sesizării le consideră a fi **ÎN CONTRADICTIE cu prevederilor art. 72 alin.(3) lit.e), art.115 alin.(4) din Constituție, or,**

➤ potrivit art.115 alin.(4) din Constituție, „organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecare sunt stabilite prin lege organică”.

➤ conform sensului dispozițiilor constituționale, organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești nu numai că sunt de competența legislativului, dar și impun condiția de a fi reglementate prin lege organică (art.72 alin.(3) lit.e) din Constituție).

Această chestiune a fost unul din obiectele Hotărârii nr.16 din 28.05.1998, cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova.

Astfel, Curtea a explicat că art.20 din Constituție garantează accesul la justiție pentru „satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente”. Ca și art.6 §1 din Convenția europeană, textul citat garantează prioritar și fără echivoc accesul la justiție.

Potrivit art. 115 alin.(4) din Constituție, Curtea Constituțională a constatat că determinarea „instanței judecătorești competente”, locului acesteia în ierarhia instanțelor judecătorești, gradului de jurisdicție și aplicării căilor de atac, stabilirea categoriilor de cauze ce țin (sau ce nu țin) de competența acestora sunt prerogative exclusive ale legiuitorului.

Având în vedere că Legea Supremă a Republicii Moldova nu prevede delegarea atribuțiilor legislative, Curtea Constituțională consideră că nici o altă autoritate publică, oricare ar fi locul ei în sistemul autorităților publice, nu este în drept să stabilească competența instanțelor judecătorești, indiferent de natura politică sau socială a litigiului ce urmează să fie soluționat (HCC nr.16 din 28.05.1998, revizuită prin HCC nr.10 din 16.04.10).

Deci, consecutivitatea enunțată atestă clar și concludent că sintagma „potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii” din art.6¹ alin.(1¹) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, este contrară prevederilor constituționale.

Consecvent, aceste prevederi comportă consecințe juridice negative, **or** în maniera în care sunt formulate deneagă flagrant principiul fundamental al supremației

205

Constituției, consfințit în art.7 din Constituție [*Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă și nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică*].

2. Pe cale de consecință, prevederile art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.g) și h) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 (*fără sintagma care este contrară prevederilor constituționale*) **SUNT IMPREVIZIBILE ȘI NU CONTIN PREVEDRI CLARE cu privire la mecanismul de constituire completelor de judecată și desemnarea președinților, schimbarea membrilor completului, necesității de a examina colegial unele cauze privind anumite materii sau categorii de persoane**, aceste chestiuni fiind detaliate DOAR în Regulamente aprobate de Consiliul Superior al Magistraturii (*referitor la care autoarea s-a expus la pct.1*).

În Hotărârea nr.13 din 15.05.2015, §105, Curtea menționează că art.23 alin.(2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile și previzibile toate legile și actele normative.

Deși art.23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea Constituțională, prin jurisprudența sa, a reținut că normele adoptate de autoritățile publice urmează a fi și suficient de precise și previzibile.

În conext, este de menționat că, în pct.-le 50 și 51 din Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate nr.19 din 3 iulie 2018, Curtea a reținut că:

„Legea trebuie să respecte standardul calității, iar pentru a corespunde celor trei criterii de calitate (accesibilitatea, previzibilitatea și claritatea), norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei într-o anumită situație, persoana poate pretinde în mod justificat că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile.

În pct.52 din Hotărârea citată supra, Curtea a explicat că, „conținutul actului normativ trebuie să-i permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente sine qua non ale constituționalității unei norme”.

Condiția preciziei suficiente sau a previzibilității presupune existența unor norme de drept detaliate în privința subiectului tratat. Testul preciziei legii impune ca în **situațiile în care legea conferă o anumită marjă de discreție, ea să indice cu suficientă claritate limitele acesteia.**

În Hotărârea nr.28 din 23.11.2015 §60, Curtea Constituțională a reiterat faptul că legea trebuie să indice cu suficientă claritate marja de discreție care este conferită autorităților competente și maniera exercitării acesteia, având în vedere scopul legitim al măsurii în cauză, pentru a acorda persoanelor protecția adecvată împotriva ingerințelor arbitrare. Curtea a mai explicat că o putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității (Ostrovar v. Moldova, 13.09.2005, § 98 și §§ 105-108).

Autoarea sesizării consideră că aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată al președinților instanțelor judecătorești la capitolul criticat, deoarece maniera în care sunt formulate dispozițiile art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1)

lit.g) și h) din Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, nu oferă garanții suficiente care să excludă acțiunile arbitrare sau abuzive din partea președintelui instanței la dispunerea formării completelor, inclusiv și cele *ad-hoc*, la dispunerea necesității de a examina colegial unele cauze privind anumite materii sau categorii de persoane; sau deciderea asupra schimbării membrilor completului.

Deci, președinților de instanțe judecătorești li se acordă prin lege o marjă largă de discreție, fapt care generează incertitudine persoanelor care au dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță constituită de lege și cu asigurarea respectării principiului distribuirii aleatorii a dosarelor.

Inclusiv, în jurisprudența sa, CtEDO a statuat că odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (*Păduraru c. România*, 01.12.2005).

Noțiunea de „lege” este o noțiune autonomă (*Bosphorus Airways v. Irlanda, MC*, 30.06.2005, § 143). Această noțiune presupune lipsa arbitrariului, iar lipsa arbitrariului este un element esențial al principiului preeminenței dreptului.

Pentru a se stabili caracterul de „lege” în înțelesul Convenției și Constituției, a unei norme de drept, trebuie efectuat un test al „suficienței” acesteia pentru a se verifica dacă norma de drept este accesibilă, clară, previzibilă și dacă oferă garanții împotriva abuzurilor (HCCnr.28 din 23.11.2015 §58).

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze, spre exemplu, în cauza Guțu v. Moldova, §66 07.06.2007, CtEDO a reiețerat că „...expresia „prevăzută de lege” nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații; legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică”.

În Hotărârea nr.13 din 15-05-2015, §109, Curtea Constituțională a reținut că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.

În concluzie, **inexistența în LEGE a unor criterii obiective și exhaustive** pentru a soluționa chestiuni ce țin de: (1) formarea completelor, cu interzicerea creării de complete *ad-hoc*; (2) necesitatea de a examina colegial unele cauze privind anumite materii sau categorii de persoane (ce fel de materii și persoane); (3) oportunitatea schimbării membrilor completului, **face din dispozițiile normative contestate reglementări cărora le lipsește suficiența specificitate.**

Pe cale de consecință, acest viciu constituțional îngreșează dreptul justițiabilului la o instanță „constituită de lege”.

ÎN CONCLUZIE:

204

Țin să menționez, că în prezenta sesizarea, autoarea nu neagă constatările statuate de Curtea Constituțională în Hotărârea nr.25 din 13.10.2015 și Decizia nr.63 din 25 aprilie 2019, potrivit cărora Codul de procedură penală și, respectiv, o lege nu poate să abunde în texte explicative.

În context, consider că aceste constatări nu sunt aplicabile speței, atâta timp cât critici se aduc nu referitor la modalitatea de interpretare a Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995, precum și dispozițiilor cuprinse în art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.g) și h) din Legea, ci referitor la omisiunile legislative, imprevizibilitatea normelor și contradicțiile cu legea supremă, vicii care generează consecințe negative pentru justițiabili și anume îngreșează dreptul la o instanță „constituită de lege”.

Autoarea sesizării atrage atenția asupra faptului că Legea în maniera în care este formulată nu oferă pârghii legale justițiabilului să-și apere dreptul său de acces la o „instanță legal constituită”, drept care trebuie să fie unul efectiv, acest lucru fiind consecința unui text de lege imperfect și cu omisiuni.

Prin urmare, prin lipsa de orice posibilitate de a solicita un control judiciar asupra încheierii de formare a completului de judecată *ad-hoc* din judecători numiți la discreția președintelui de instanță, cu sarcina bine identificată și anume de a examina o anumită cauză concretă și în privința unor persoane concrete, este creat un vid inadmisibil de reglementare și contrar dispoziției constituționale, care transformă dreptul de acces liber la instanță într-un drept teoretic și iluzoriu.

Acceptarea unei asemenea ingerințe directă în dreptul justițiabilului la o „instanță constituită de lege”, (*cu riscul de a mă repeta*) ingerință care este provocată de o omisiune legislativă, ar egala cu denegarea Constituției, denegarea a tot ce înseamnă Statul de Drept, precum și denegarea Convenției și întregii practici a CtEDO.

Deci, consecutivitatea enunțată atestă clar și concludent că, în principiu, o încălcare a dispozițiilor legale interne referitoare la constituirea și alcătuirea organelor judiciare, sau omisiunea de a reglementa modalitatea de contestare a actelor de constituire a unor asemenea complete, dă naștere unei încălcări a art.20 combinat cu art.23 alin.(2), art.54 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, consecința negativă fiind îngreșirea dreptului de acces la justiție, accesul la o instanță „constituită de lege”.

În această ordine de idei, Curtea Constituțională este sesizată asupra neconcordanței cu prevederile Constituției a Legii privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995 (*sub aspectul omisiunii de a reglementa o posibilitate de contestare a actului care îngreșează un drept constituțional*), precum și a dispozițiilor cuprinse în art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit.g) și h) *ibidem* (*sub aspectul de imprevizibilitate și neclaritate*), iar aceste vicii de neconstituționalitate nu pot fi ignorate, deoarece tocmai acestea generează încălcări ale dreptului de acces liber la justiție.

Pe final, amintesc constatările Curții Constituționale în §108 din Hotărârea nr.2 din 09.02.2016, conform cărora „[...] edictarea și aplicarea corectă, uniformă și în spiritul principiilor constituționale a legii reprezintă pilonul statului de drept, iar, în consecință, excepția de neconstituționalitate constituie o garanție constituțională a

208

drepturilor și libertăților conferite cetățenilor pentru apărarea lor împotriva unor eventuale abateri ale legiuitorului prin instituirea unor norme contrare Constituției. Curtea Constituțională, având rolul de garant al supremației Constituției, devine garantul acestor drepturi și libertăți”.

VII. LISTA DOCUMENTELOR RELEVANTE

La prezenta sesizare, urmează a fi anexate de către instanța care judecă recursul împotriva încheierii din 02.11.2022, cu toate înscrisurile prezentate de către părți, deoarece, aceste acte, în opinia autorului sesizării, justifică invocarea viciu constituțional care „favorizează” aplicarea arbitrară a legii.

VIII. DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA AUTORULUI SESIZĂRII

Declarar pe propria mea onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, pentru ce și semnez.

Cu respect,
Elena CERUȚA
28.05.2023

Dosarul nr.10r-1233/22
1-22150864-02-10r-02122022

ÎNCHEIERE

31 iulie 2023

mun. Chișinău

Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău, în componența:

Președintele de ședință

Bulhac Ion

Judecătorii

Morozan Ghenadie și Lîsîi Ghenadie

Cu participarea:

Procurorului

Iarmaliuc Petru

Avocatului

Paladi Adrian

juducând în ședință judiciară închisă, cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată de recurenții Raileanu Dumitru și Ceruța Elena, privind controlul constituționalității art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit. c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) Cod de procedură penală, Colegiul penal –

A C O N S T A T A T:

1. În procedura Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău se află la examinare în ordine de recurs, recursurile declarate de Raileanu Dumitru și Ceruța Elena declarate împotriva încheierii președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău din 02.11.2022.
2. În ședința de judecată din 25.05.2023, recurentul Rileanu Dumitru, iar ulterior, și recurenta Ceruța Elena au depus cereri privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, solicitând Înaltei Curți verificarea constituționalității art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit. c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) Cod de procedură penală, în coraport cu normele constituționale.
3. Examinând materialele cauzei, în special a sesizării în speță, ținând cont de opinia participanților la proces, Colegiul penal consideră necesar de a admite sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, din următoarele considerente
4. Potrivit art.7 alin.(3) - (3²) Cod de procedură penală, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la

proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.

5. Relevante speței sunt și prevederile pct.83 din Hotărârea Curții Constituționale din 09.02.2016, care stabilesc că, verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale.

6. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82, care la rândul său prevede că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții, și anume, dacă obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

7. Pct.107 din Hotărârea Curții Constituționale din 09.02.2016, prevede că în temeiul art.135 alin.(1) lit. a) și lit. g), sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale, de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, Curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza. O astfel de interpretare asigură principiul constituțional al independenței tuturor judecătorilor și soluționarea cauzelor și supremația Constituției în procesul de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale.

8. Respectiv, verificând întrunirea în cererea înaintată de către partea recurentă în cadrul ședinței de judecată, a condițiilor enumerate în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 09.02.2016, Colegiul penal a ajuns la concluzia de a admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată de recurenții Raileanu Dumitru și Ceruța Elena, cu privire la verificarea constituționalității art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit. c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5)

și art.31 alin.(3) Cod de procedură penală cu remiterea materialelor corespunzătoare în adresa Curții Constituționale.

9. În conformitate cu art.7, 342, 364 Cod de procedură penală, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău,-

DISPUNE :

Admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată de recurenții Raileanu Dumitru și Ceruța Elena, inițiată în conformitate cu prevederile art.135 alin.(1) din Constituția RM, pentru verificarea constituționalității art.6¹ alin.(1¹) și art.16¹ alin.(1) lit. c), h) și q) din Legea nr.514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, art.30 alin.(4) și (5) și art.31 alin.(3) Cod de procedură penală.

Expedierea în adresa Curții Constituționale a Republicii Moldova, sesizarea de ridicare a excepției de neconstituționalitate înaintată de către recurenții Raileanu Dumitru și Ceruța Elena.

Încheierea nu este susceptibilă de a fi atacată.

Președintele ședinței:

Judecătorii:

/semnat/

/semnat/

/semnat/

Bulhac Ion

Morozan Ghenadie

Lîsîi Ghenadie

*Copia corespunde originalului
Judecător*

Morozan Ghenadie